

TARTU RIIKLIK ÜLIKOOL
ÜLDISE AJALOO KATEEDER

SAKSA DEMOKRAATLIKU
VABARIIGI JA NÕUKOGUDE
LIIDU SUHTED 1949-1964. a.

Diplomitöö

Silvi Pärivee
ajaloo osakonna
IV kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. L. Roots.

TARTU

1971

Jäissejukohtus

Pärast II maailmasõja lõppu ar-
kis üles Saksamaa probleem, küsimus
sellest, kuidas kulgeb tema edaspidi-
ne areng. Saksamaa küsimus pidi
kuuluma Välisministrite Nõukogu
kompendentsi, mis moodustati Petsda-
mi konverentsil⁴, kus liitlasriigid - Nõu-
kogude Liit, USA, Inglismaa ja Prant-
susmaa määrasid kindlaks Saksa-
maa arengu põhialused.

Nastavalt Petsdami otsusele moodus-
tati Saksamaa territooriumil neli oku-
patatsioonitsooni - Nõukogude Liidu, USA,
Inglismaa, Prantsusmaa okupatioo-
nitsoonid. Petsdami konverentsil fikseeri-
ti kindlalt punktadena okupatsioonitsooni eesmärgid:
maa täielik desarmeerimine ja demilitariseeri-
mine, natsionaal - sotsialistlikku partei likvi-

⁴ Сообщение о Берлинской конференции
Трёх Держав (17 июля - 2 августа 1945
года), Окейский политбюро Советского
Союза в период Отечественной войны,
Том III, II, 1947, вк. 336 - 356.

deerimine, kõigi natsiline seaduste hävitamine, sõjakurjategijate arreteerimine ja kohtu alla andmine, kohtusüsteemi reorganiseerimine vastavalt demokraatlikele printsiipidele. Seda pidi Saksamaa okupeerimine olema ajutine ja kestma seni kuni on hävitatud militarismi baas.

USA, Prantsusmaa, Inglismaa ei pidanud aga kinni Potsdami otsustest, see viis Saksamaa lõhenemisele kaheks rüügiks. Tekkisid Saksa Föderatiivne Vabariik² ja Saksa Demokraatlik Vabariik³ kaks erineva ühiskondliku korraga riiki.

Antud töö eesmärgiks on vaadelda suhete arengut Saksa Demokraatliku Vabariigi ja Nõukogude Liidu vahel aastatel 1949-1964. Teis on vaadeldud neid etappe, mis viivad suveräänse SDV-i tekkimisele ja siis juba suveräänse riigi suhteid Nõukogude Liiduga.

Need on uut tüüpi suhted, sotsialistliku tüüpi rahvusvahelised suhted, mis rajanevad internationalismi põhimõtetele. Nii tüüpi rahvusvahelistes suhetes kehastub Marxi idee, kes 1870. a. juulis

² edaspidi SDV

³ edaspidi SDN

kirjutas: et vastandina vanale ühiskonnale
terna majandusliku vaenu ja poliitilise hullu-
meelusega sünnib uus ühiskond, mille rahvus-
vaheliseks printsiibiks saab olema rahu,
sest kõigil rahvastel on üks valitseja töö⁴

Seoses sotsialistliku maailmasüsteemi
tekkimisega peale II maailmasõda, ku-
junesid ka radikaalselt uut tüüpi suh-
ted nende riikide vahel, mis vastavad
sotsialismi elemendile ja iseloomule, põhi-
nevad marksismi-leninismi, proletaarise
internatsionalismi printsiipidel⁵

Sotsialistlikku tüüpi rahvusvaheliste su-
hete kujunemise valmistas ette nõuguaja-
loo arengu kõik.

Marx ja Engels põhjendasid teoreetiliselt
esinevate maade tööliste liidu vajadust,
exitaadid ja arendasid proletaarise inter-
natsionalismi ideed.

Proletaarne internatsionalism dial-
quest peale noore Nõukogu de Nõukogu
juhtivaks printsiibiks rahvusvahelistes
suhetes. Lenin, hinnates 1921. a. Nõuko-
gu de Nõukogu poolt läbitud teed ütles:
„... meie tee on õige, sest see on tee, mille
varem või hiljem vältimatult jõuavad

⁴ В. Маркс и Ф. Энгельс, соч., т. 17, к. 5

⁵ Сахаров, М. П., Мировая экономическая
связь, М., 1968, к. 72

ka teised maad.⁶

Leninliku rahvuspoliitika edunas teostamine nõunegude Liidus, vabade ja sõrdõiguslike nõunegude vahariikide vastastikuuste suhete kogemus ja samuti; kuigi mitte suur, riikidevaheliste sotsiaalistlike suhete kogemus, mis oli kogutud juba enne sotsialistliku maailmasüsteemi tekkimist emasid elulist tähendust kaasaegsete sotsialistliku tüüpi rahvusvaheliste suhete kujunemisel.⁷

Just sellised suhted kujunesid ka SDV ja nõunegude Liidu vahel. N.S.K.P. uues programmis on öeldud: „Sotsialistlikel maadel on ühetüübiline majanduslik olus – teotmisvahendite ühisuondliku emandus; ühetüübiline riiklik ürd – rahvusvõim esotsas töölisklassiga; ühtne ideoloogia – marxism-leninism; ühised huvid revolutsiooniliste saavutuste ja rahvusliku sõltumatusu kaitsmisel imperialistliku leeri kallalekippumiste vastu; ühine suur eesmärg – kommunism. See sotsiaalne, majanduslik ja poliitiline ühtsus loob sotsialismileeris objektive aluse püüvatel ja sõbralikel riikidel.“

⁶ N. J. Lenin, Teosed, 33. kd., lk. 135

⁷ Canakov, M. T., ... lk. 75

vahelisteks suheteks."⁸

Sõdv-i ja Nõukogude Liidu suhete arengut on vaadeldud tihedas seoses kindlustega Sõdv-s ja USA, Inglismaa, Prantsusmaa tegelise sammudega Saksamaa probleemi lahendamisel.

Kohe peale II maailmasõja lõppu kerkis üles ka küsimus Saksamaa ühtse taastamisest. Saksamaa lõhestatus, mida tuli Pitsdami etruste nõhant vaadelda kui ajutist abinõu garantüide loomiseks, selleni et Saksamaa mitte kunagi enam ei rixuks ülemaailmsel rahul, sai kõrvuti rahulepingu sõlmimisega Saksamaaga, põhiprobleemiks Euroopas. Kuni 1955.a.-ni oli veel võimalik Saksamaa ühendamist läbi viia häälitamise teel. Peale seda aga, kui Sõdv astus NATO-ks slline võimalus kadus. Saksamaa ühendamise uus võimalusena kerkis esile 1957.a. Sõdv-i poolt esitatud Saksamaa konföderatsiooni loomise idee.

Põhitähelypanu on tiis pööratud poliitiliste ja majandusline suhete arengule Sõdv-i ja Nõukogude Liidu vahel, sest need

⁸ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Sln., 1961, lk. 19-20

on üheks tähtsamateks suhete valtsaks
 SDN ja NSD Liidu vahel. Samuti oli ka-
 sutada rohkesti dokumenti, materjali
 ja kirjandust. Tõis on vaadeldud
 ka kultuurilisi suhteid, kuid see osa
 jääb tõis vähemmahukaks, sest
 kultuurialased suhted SDV-i ja Nõu-
 kogude Liidu vahel jäid esialgu perioo-
 di aktuaalsemate suhete varju ja hoi-
 kavad esile kernima alles 50- te aasta-
 te keisel poolel.

Majandusline suhete vaatlenuisel
 on lähtunud seisukohest, et nii Nõu kogu-
 de Liit kui SDN on vastastikuise majan-
 dusliku Abistamise Nõukogu liikmed.
 Esialgu kandis noostöö VMAN-i raames
 rohkem mahepoolset isloenu ja baas-
 rus põhiliselt kaubandusele ja krediidile.
 50- te aastate lõjust alates, kui hakati
 üha rohkem tähelepanu pöörama
 sotsialistliku tööjactuse kõrgematele noo-
 midelle - tootmise spetsialiseerumisele
 ja noopererumisele - emandas noos-
 töö tiheda mitmepoolse isloenu. Selli-
 ses arengus on vaadeldud ka SDV-i
 ja Nõukogude Liidu majandusline su-
 hete kujunemist ja sime nemist. Lenin

niijutas 1919. a. lõpul: „... töö huvid nõuavad kõige täielikumat usaldust, kõige tihedamat liitu eri maade, eri rahvaste töötajate vahel.“⁹

Nõukogude historiograafias on leidnud Tansamaa probleem võrdlemisi laia käsitlust. Ja koos sellega on rohkesti tähelepanu pööratud ka SDV-i ja Nõukogude Liidu suhetele.

Antud teos on kasutatud SDV-i ja Nõukogude Liidu vaheliste suhete arengu põhidokumente. Eriti rohkesti oli võimalin kasutada dokumente SDV-i moodustamise ja selle arengu esimeste kuude kohta.¹⁰ Sama võib öelda 1954-1956. a. kohta.¹¹ Lühjures viimati nime-

⁹ N. S. Lenin, Teosed, 30. kd, lk 30

¹⁰ Образование Германской Демократической Республики, М., 1950.

Внешняя политика Советского Союза 1949 год, М., 1953

Советский Союз и вопрос о единстве Германии и мирном договоре с Германией, М., 1952

¹¹ Документы о внешней политике правительства Германской Демократической Республики. Отзаявления о суверенитете (25 марта 1954 г.) до Западного совещания (11-14 мая 1955), М., 1956.

Документы о внешней политике правительства Германской Демократической Республики. От 22 мая 1955 года до 30 июня 1956 года, М., 1958.

tatud sisaldavad kõrvuti puht poliitilise iseloomuga dokumentide veel tähtsat materjali kultuuri ja majanduse valdkonnast. Teiste perioodide kohta on kasutatud ka hulgaliselt perioodilises avaldatud materjale ja dokumente kuna neid pole kõiki kogumikena avaldatud.

Antud teos on kasutatud Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei peasekretäri, SDV-i Riiginõukogu esimehe Walter Ulbrichti¹² ja peaminister Otto Grotewohli¹³ kõnesid ja sõnavõtte. Need on tähtsadele peoldest, et aitavad mõista ühe või teise sündmuse puhul kujunenud konkr. set situatsiooni kuna nad on kirjandatud või enne suusõnal avaldatud just konkreetse sündmuse ajal.

Poliitiliste sidemete nähtlemisel on suures osas tuginedud gruppi SDV-i rahvusvaheliste suhete uurijate poolt koostatud teosele „Saksa Demokraatliku Vabariigi välispoliitika“¹⁴ Nad anna-

¹² Ульбрихт, В., Избранные статьи и речи, II, 1961.

¹³ Гротеволь, О., Избранные произведения, II, 1966.

¹⁴ Внешняя политика Германской Демократической Республики, II, 1969.

rad ammendava analüüsi tähtsamatel rahvusvahelistel hindumistel SDV-i positsioonidelt lähtudes, samuti SDV-i ja Nõukogude Liidu vahel kujunenud suhetel.

Nõukogude ajaloolase P. A. Nikolajevi töö „Nõukogude Liidu poliitika Saksamaa küsimuses“¹⁵ paistab silma väga detailselt faktide hulgaga. Võrdluses eelmise teiega on aga analüüsiosa väiksem. Teost on hinnatud antud diplomitöö seisundilt just lähtudes rõhust kasutatud allikmaterjali-dest ja muust kirjandusest.

Kildileraadete loomisel nii poliitilistes kui ka majanduslikes küsimustes oli abiks NSD Liidu Teaduste Akadeemia teadusliku töötaja N. D. Kulbakini koostatud „Saksamaa uusima ajaloo ülevaade“¹⁶ ja tema poolt koostatud osa SDN-i kohta teoses „Saksamaa ajalugu meel ja uusimal ajal“¹⁷ Esimene teos paistab silma erinevate allikate ja

¹⁵ Николаев, П. А. Положение Советского Союза в Германском вопросе. 1945 - 1964, II, 1966.

¹⁶ Кульбакин, В. Д., Очерки новейшей истории Германии, II, 1962.

¹⁷ Кульбакин, В. Д., SDP - Формы мира и социализма в Европе. Германская история в новое и новейшее время, том 2, II, 1970.

I peatükk

Saksa Demokraatliku
Vabariigi ja Nõukogude
Liidu suhted 1949 - 1950. a.

Peale II maailmasõja lõppu sai Euroopa üheks kõige teravamaks küsimuseks Saksamaa küsimus, probleem sellest, millist teed läheb Saksamaa edaspidine areng. Küsimuse lahendusvõltus suurriikide - NSV Liidu, USA, Inglismaa, Prantsusmaa - seisukohtadest, kes väljusid II maailmasõjast võitjatenä.

Saksamaa pärastsojaajagne poliitiline ja majanduslik olukord määrati nende suurriikide poolt kindlaks Krimmi ja Patsdamni konverentsi otsustes.

4-12. veebr. 1945. a. toimus Krimmis NSV Liidu, USA ja Inglismaa valitsusjuhtide kohtumine, kus kõrvuti kolme liitlasriigi ühiste sõjaplaanide koordineerimisega oli tähtsal kohal Saksamaa pärastsojaajagne saatus. Võeti vastu otsus Saksamaa tingimusteta kapitulatsiooni teostamisest peale seda kui Saksamaa relvastatud vastupanu on lõplikult murtnud.²

Liitlasi nähti ette Saksamaa eri tsoonide

² Конференция руководителей трех союзных держав - Советского Союза, Соединенных Штатов Америки и Великобритании в Берлине, Международные отношения и внешняя политика СССР, II, 1957, стр. 124-125.

okupatsiooniline kolme liitlasriigi poolt, kuid tingimusel, et tegevus okupeeritud riigi eri tsoonides koordineeritakse Kontrollnõukogu kaudu. Otsustati, et Prantsusmaa kutsub sellele neljandaks riigiks Saksamaa okupeerimisel.²

17. juulist - 2. aug. 1945. a. toimunud Potsdami konverentsil sõlmiti ajaleoline kokkulepe, mis oli suunatud Saksamaa demokraatlikule ümberkorraldamisele. Liitlasriikide kokkulepe sisaldas Saksamaa laia demokraatiseerimise, demokraatiseerimise ja demilitariseerimise programmi.

Potsdami otsustes rõhutati eriti, et vaa- tamata Saksamaa jagamiseks okupatsiooniperioodil nelja tsooni, tuleb talle algusest peale ja kogu okupatsiooniperioodi vältel vaadata kui ühtsele poliitilisele ja ma- janduslikule tervikule.³ Kõigi nelja riigi sõjajõud Saksamaal pidid tingimata tegutsema ühiselt kõigis küsimustes.

Sega määrati Potsdami otsustes kaus põhilist teesi Saksamaa küsimuses - tema rahulik areng ja ühtsus vaadatamata maa

² Конференция руководителей трех союзных держав - Советского Союза, Соединенных Штатов Америки и Великобритании в Берлине, Международные ..., М., 1957, лк. 125

³ Правда о политике западных держав в Берлинском вопросе, М., 1959, лк. 17.

esialgsele jagamisele nelja suurriigi vahel.

Oli selge, et Saksamaa saupuri mine on ajutine, sestab seni seni on hävitatud militarismi baas.

Kuid USA, Suurbritannia ja Prantsusmaa asuvad ignoreerima Potsdami kokkulepet. Nende tegelikus sooviks oli Saksamaa endise sõjalis-majandusliku potentiaali säilitamine. Kaksintsooniloomine, sparaatsed nõupidamised USA, Inglismaa ja Prantsusmaa esindajate vahel - mis sugused on Saksamaa lõhestamise etapid, mida teostavad lääneriigid esotses USA-ga. Tulemus oli sparaatsed Saksaa Föderatiivse Riigi teke 20. sept. 1949. a.

Kümme päeva peale sparaatsed Bonni valitsuse moodustamist saatis Nõukogude Liidu välisministri asetäitja A. A. Gromõko Nõukogude valitsuse nimel noodid USA, Suurbritannia ja Prantsuse valitsustele. Selles 1. oktoobril 1949. a. saadetud noodis andis Nõukogude valitsus hinnangu Adenaueri (SFR-i kantsler) valitsuse poliitilisele kursile ja Lääne-Saksaa riigi moodustamise eesmärkidele. Noodis öeldakse: "... Bonni sparaatsed valitsuse moodustamine

⁴ 1946. a. det. sõlmiti USA ja Suurbritannia vahel leping, mille alusel moodustas nn. kaksintsoon. Selle juhtimiseks loodi eraldi organid, seega riiki Potsdami konverentsi etteast Saksamaa ühisest juhtimisest nelja suurriigi poolt. 1948. a. ühines kaksintsooniga ka Prantsusmaa.

ei vasta Pitsidami konverentsi otsustele ja on jämedaks nende otsuste rikkumiseks, mis põhinevad Saksamaa ühtsuse säilitamise hädavajalikusel demokraatlikel ja rahuarvestavatel alustel." ⁵ Septembris valitsuse moodustamine Saksamaa läänetsoonis tähendas Saksamaa lõhestuspoliitika lõpuleviimist.

SÕN-i moodustamine kogu oma tegevlikkusega nõudis demokraatline jõudude koondamist. Konkreetse vastuse küsimusele, mis saab edasi, andis 4. okt. 1949. a. kokkutulnud Saksamaa Sotsialistliku Ühtsuspartei ⁶ Keskjuhatuses pleenum, kus võeti vastu resolutsioon demokraatliku Saksamaa Rahvusrindest. Resolutsioonis rõhutatakse et Saksamaale, mis on lõhestatud nii majanduslikult kui poliitiliselt, peab iga kodanik, kes on oma isamaa patrioot, välja astuma rahuarvestava ühtse sõltumatu Saksamaa eest. ⁷

⁵ Floire prakusitsembra СССР правительством США, Великобританиеи и Франции, Внешняя политика Советского Союза. 1949 год, II, 1953. lk. 167.

⁶ edaspidi SSÜP. 21. apr. 1946. a. ühinesid NSV Liidu õnupatrioonitsoonis Kõmpiumistlik Partei ja Sotsiaaldemokraatlik Partei Saksamaa Sotsialistlikuks Ühtsusparteks.

⁷ Резолюция пленума Центрального Управления СЕПД от 4 октября 1949 года, Сформирование Германской Демократической Республики, II, 1950, lk. 120.

Sel ajal oli veel võimalus suhteliselt lihtsate ajaga üle saada Saksamaa lõhestatusest. Demokraatlikud jõud töölisklassi ja ka kodanluse ringkondadest suhtusid eitavalt või enam vähem skeptiliselt SõjV moodustamisse. Saksamaa monopolistide poliitiline ja majanduslik võimsus polnud veel taasehitunud, polnud taastunud armee ja SõjV ei kuulunud veel imperialistliku süsteemi partidesse. Oli vaja takistada maa edaspidist lõhenemist ja teostada avalikku võitlust imperialistlike jõudude vastu.

Kõige tähtsamaks eelduseks selle ülesande elluviimisel oli lüüa ühtne antiimperialistlik ja antimilitaristlik rahvuslik liikumine.

Resolutsioonis öeldakse, et Saksamaa Rahvusrinte leiab teetust NSLD Liidu poelt ja et saksarahva tuleviku nõuab tihedat koostööd NSLD Liiduga, kes erineb kõigjal saksarahva huvide kaitstajana.⁹

4. okt. 1949. a. leidis aset ka Saksarahvanõukogu Presidiumi ja antifasistliku-demokraatliku bloki ühine istung. Seal

⁸ Временная комиссия Германской Демократической Республики, II, 1969, стр. 6.

⁹ Резолюция пленума Центрального Правления СЕДТН октября 1949 года. Официальное Германской Демократической Республики, II, 1950, стр. 153.

mõisteti hukka lääneriinide separaatne tegevus. Saksa Rahvusnõukogu tegi saksa rahoa rahvusline huvide kaitsmise eesmärgil ettepaneku kujundada end ümber Ajutiseks Rahvaajaks ja vastavalt kolmandal Saksa Rahva kongressil määritatud konstitutsioonile moodustada SDN-i valitus.¹⁰

7. okt. 1949. a. kell kaheksast päeval kogunesid Saksa Majanduskomisjoni Saarde saali Saksa Rahvanõukogu delegaadid oma ühensandale istungjärgule. Arvuna küllaliskonna hulgas kübisid ka Nõukogude Liidu esindajad. Teimuse ajaleoline art — Saksa Demokraatliku Labariigi moodustamine.¹¹

7. okt. õhtul leidis aset Ajutise Rahva-koja esimene istung. Võeti vastu seadus SDN-i konstitutsiooni elluastumise kohta,¹² seadus Ajutise Valituse moodustamise kohta kooskõs peaminister, 3 asetäitjat ja 14 ministrit.¹³ SDN

¹⁰ СССР. Феминское Народное Собрание, Справочник ... , П., 1950, стр. 12.

¹¹ Там же, стр. 14

¹² Закон о Конституции Германской Демократической Республики 7 октября 1949 г. Конституция и законодательные акты Германской Демократической Республики, П., 1953, стр. 61

¹³ Закон о Временном Правительстве Германской Демократической Республики 7 октября 1949 г., Конституция ..., стр. 64

presidentidus valiti Wilhelm Fick ja peaministriks Otto Grotewohl.

Tege oli Sauramaa pinnal mesodustatud riik, mis oma konstitutsiooni §3 alusel kuulutas kogu riigivõimu lähtuvat rahvast. Riigivõim pidi teenima rahva hüvangut, vabaduse, rahu ja demokraatia progressi.¹⁴

Uhe rahvus territooriumil oli moodustunud kaks erineva ühiskondliku korraga riiki, kes lähtudes sellest ajast ka printsiipsaalselt erinevat poliitikat. SDV: moodustamisega oli kapitalistlikust maailmast lahku löönud 1/3 Sauramaa territooriumist, tähelepanuväärne osa elanikkonnast. SDV, kes astus rahvusvahelisele areenile, seadis enda ette ajaleolise ülesande - minna mit teed mööda - demokraatia, rahu ja sõpruse teed kõigi teiste rahvastega.

Leninlikud teoreetilised alused välispoliitikas, Nõukogude diplomaatia strateegia ja taktika rahvusvaheliselt tähtsate küsimuste etrustamisel - see oli baas, millele SDV ehitas oma välispoliitika.¹⁵

¹⁴ Конкретизация Термакеной Демократической Республики, Конкретизация..., lk. 28.

¹⁵ Бунчер, В., Марксистско-Ленинские основы внешней политики СДР, "Коммунист" № 14, 1969, lk. 87.

Nõukogude Liidu ja SDV-i suhete põhi aluse määravad ära nende ühised huvid rahvusvahelises mastaabis kui ka oma riigi ühiskondlikku elu ja majanduse korraldamisel.

„Täielik võrdõiguslikkus, iseseisvus ja suveräänsuse vastastikune austamine, üksteise vennalik abistamine ja koostöö on sotsialistliku ühenduse maade suhete iseloomulikud jooned. Sotsialistlikus leiris ehk – mis tähendab sedasama – sotsialistlike maade ülemaailmses ühenduses ei ole kellelgi ega saa olla mingid erilised õigused ja privileegid,“¹⁶ öeldakse NLKP programmis.

NSV Liit väljus II maailmasõjast võitjana, kuid kandis tohutuid inimkaotusi, suured oli materiaalsed kaotused. Täielikult oli purustatud või põletatud 1710 linna, üle 70 000 küla ja alevi, purustati 31850 tööstusettevõtet¹⁷ jne. Kõik see tuli põhiliselt taastada ning anda viisaastane jooksul 1946-1950. a.

Tulevasel SDV-i territooriumil oli purustatud 70% tootmisvõimustest¹⁸

Seega olid esimesed sõjajärgsed aastad

¹⁶ Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm, Ven., 1961, lk. 21.

¹⁷ Внешняя коммунистическая линия. 1945-1949, М., 1949, lk. 36

¹⁸ Соревнование двух систем, М., 1964, lk. 108

NSL Liidule majanduse osas ramed, kuid vaatamata sellele leiti ressurssi ja vahendeid teiste rahvaste abistamiseks, sealhulgas ka saasa rahva abistamiseks.

SDV-i välispoliitika spetsiifiline iseloom oli tingitud sellest osast, mida ta pidi mängima kui sotsialismi läänepoolne elpos, mis oli vastu raudteisele Saasa riigile, mis jätkas agressiivset poliitikat. SDV-i välispoliitika spetsiifilisena ülesandena oli garanteerida, et Saasamaa pinnal mitte kunagi enam ei algas sõda.

10. okt. 1949. a. võttis Nõukogude Sojaväe-administratsiooni ülemjuhataja armekindral N. J. Tšukov oma residentris Karlshorstis¹⁹ vastu SDV Ajutise Rahva-koja presidendit J. Dikmani, asepresidendid ja Rahvakoja liikmed. Oma kõnes ütles SDV-i president, et ta saatis 8. okt. 1949. a. kirja Nõukogude Sojaväe-administratsiooni ülemjuhatajale N. J. Tšukovile, milles informeeris teda SDV-i Ajutise Rahvakoja moodustamisest

¹⁹ Vastuvõtt toimus samas saalis kus 8. mail 1945. a. fasisliku armee kindralid kirjutasid alla tingimusteta kapitulatsioonile.

ja nendest poliitilistest motiividest, mis andsid Saksaa Rahva nõukogu tõuke sellise sammuga astumiseks. Sellistes motiividest olid: Põhikõrgema nõukogu järeleandamine lääneriikide poolt, separeerise Lääne-Saksaa riigi moodustamine, mis ajas nurja Saksamaa poliitilise ja majandusliku ühtsuse saavutamise.²⁰ Kindral Tsuikovit informeeriti kirjjas kõigi tähtsamate sammudega, mis olid seotud SDV-i moodustamisega.

Oma vastusavalduses ütles kindral Tsuikov, et nõukogu valitsus on veendunud selles, et saksaa rahvas leiab tee ühtse Saksamaa juurde, sest Saksamaa lähedatus on vastutus selle rahva nõige sigavamate piiridustega.²¹

Avalduses tuleb selgesti esile seisukoht, milles nõukogu valitsus näeb SDV-i konstitutsiooni elluastumise mõtet - see on Saksamaa demokraatlike jõudude enesekaitse akt, demokraatlikud jõud võtavad Saksamaa taastamise demokraatlikel

²⁰ Прием у Главнокомандующего СВАТ генерала армии В. И. Чуйкова Президиума Временной Народной Польши Германской Демократической Республики, Внешняя политика Советского Союза. 1949 год, II, 1953, в. 220

²¹ Заявление Главнокомандующего Советской Военной Администрации в Германии генерала армии Чуйкова, В. И., Там же, в. 224

ja rahuarvestavatel alustel enda nä-
tuse.

Oma avalduse lõpul teatas kindral Sui-
koo, et Nõukogude valitsus otsustas an-
da juhtimis funktsioonid SDN-i Ajuti-
le Valitsusele, mis seni kuulusid Nõu-
kogude Sojaväeadministratsioonile.²²
Lühiaegult sellega NSV Liidu Sojaväe ad-
ministratsioon Saksamaal kui NSV Li-
du okupatsioonijärgsete administratiiv-
organ kuulub kaotamisele ja moodus-
tatakse Nõukogude Kontrollkomisjon,
kelle ülesandeks jääb Põhdamis kokku-
lepe ja teiste nija riigi ühtsele otsusele
täitmise jälgimine.

Sel teel sai SDN tähelepanuväärse suve-
rääne õiguse. Eriti kuulus tema kom-
pendentia juba algusest peale välispoli-
tika ja väliskaubandus.

SDN-i laanikond hindas kõrgelt seda
NSV Liidu sammude ja luges endale no-
huseks teha kõik võimalik selleks, et
Lääne-Saksamaad ei õnnestuks kasu-
tada raha vastu.²³

²² За время Главкома в Вюрцбурге совет-
ской Военной Администрации в Герма-
нии генерала армии Чуйкова, В. М.,
внешняя политика Советского Союза.
1949 год, ..., с. 225

²³ Лобрихи, В., Избранные статьи и речи,
М., 1961, с. 347-348

NSD Lõude valitsuse otsus juhtimis-
funktsioonide üleandmisest SDV-i Ajutise-
le Valitsusele tulenes loogiliselt kogu rahu-
politikast, mida Nõukogude Liit teostas
suhtumises Sakramaaale.

12. okt. 1949. a. esines peaminister O. Gro-
tewohl valitsusavaldusega, milles toodi
ära SDV-i sise- ja välispoliitika põhialu-
sed. Need lähtuvad ennekõike Põtsdami
otsustest. Suhete kohta Nõukogude Liiduga
konstanteeriti järgmist: "Rahu ja sõprus
Nõukogude Liiduga pole mitte ainult
Saksa riigi ja rahva rahvusliku ühtsingu
aluseks vaid eksisteerimise enda aluseks".²⁴
SDV-i valitsus avaldas valmisolekut
luna sõbralikud suhted kõigi riikidega,
kes on valmis SDV-ga elama rahu-
ja sõpruses ning tunnustama SDV-i
rahvuslikke huve.

Et teostada oma välispoliitilisi kontsept-
sioone oli SDV-l kõigepealt vaja ületada
rahvusvaheline isolatsioon, mis ilmnis
fašistliku sõja tulemusena, kindlustada
endale välispoliitilisel areenil kindel
tugi. Supärasat sai SDV-i üheks peamiseks

²⁴ "Трaвгa", 15. X 1949 r.

ülesandeks välispoliitika alal sõbralike suhete sivendamine Nõukogude Liiduga, SDN-i naabritega ja kõigi rahvademokraatlike riikidega. Samasegult pidi SDN toetama oma valmisolekut anda koogu jõud rahu kindlustamiseks Euroopas.

Rahupoliitika loogilises tulemuses oli ka diplomaatilise missiooni vahetamine SDN-i ja Nõukogude Liidu vahel 15. sept. 1949. a. SDN-le oli see esimeses sammus välissuhete rajamisel. Nõukogude valitsus nimetas oma diplomaatilise missiooni peaks SDN-s G. M. Puškini.²⁵

Peale kahe Saksaa riigi moodustamist jätkas NSVLiit järjekindlat võitlust Saksamaa kiirriiuse rahuliku regulatsioonide eest. Nagu märkis Otto Grotewohl oma ettekandes SSSR III kongressil, piüdleb NSVLiit selle poole, et kindlustada rahuarmastavate riikide rinda, kindlustada rahuliku koostööd ja sotsialismi ülesehitamist.²⁶

²⁵ Обмен дипломатическими миссиями между правительством СССР и Временным Правительством Германской Демократической Республики. Образованию Германской Демократической Республики, М., 1950, в. 166.

²⁶ Внешняя политика Германской Демократической Республики..., в. 9.

Nõunogude Liit pidas esmaseks ülesandeks rahulepingu sõlmimist Saksamaaga ja ühtse Saksamaa riigi taastamist. Selles ürituses leidis ta täielikku toetust SDN-i poolt. Juba 26. sept. 1949. a. pani SDN-i president W. Pieck SDN-le ette alustada SDN-i ja SõN-i vahel läbirääkimisi ühtse Saksamaa taastamisest.²⁷

Rahulepingu sõlmimisest olid huvitatud kõik Euroopa maad, eriti Saksamaa naabrid, kes olid raskesti kannotanud hitlerliku Saksamaa kallale tungi all.

Rahulepingu sõlmimine oleks tähendanud rahvusvahelise pinge langust. Ellite vähem tähtsust ei omanud see leping Saksamaas enda seisukohalt; ilma selle lepinguta poleks olnud võimalik kindlustada saksa rahva huvide täitmist, välistada saksa militarismi taassündi.

Et rahulepingut välja töötada oli vaja Saksamaa osavõttu sellest üle-Saksamaalise valitsuse näol, mille kiire moodustamine oli hädavajalikuks eelduseks

²⁷Депюдепр. С., Франкфурт унмопур
SDP, II, 1965, lk. 99.

selle tähtsa küsimuse lahendamisel.²⁸
 Järelikult NSV Liidul, USA-l, Suurbritannial ja Prantsusmaal, kes täitsid kontrollifunktsioonid Saksamaal, lasus ülesanne läbi arutada tingimused, mis soodustaksid ühtse Saksa valitsuse moodustamist. Tähtsaks sammuks sel teel olks olnud üldise Arutava Nõukogu loomine pariteedi alusel SDP-i ja FDP-i esindajatest. See nõukogu pidi ette valmistama ühe-Saksamaalise valitsuse loomise, aga samuti üldised valimised Rahvuskokku.²⁹

Tingimustes, kus lähikeses perisodi jooksul peale kahe Saksa riigi moodustamist oli veel olemas võimalus kiresti üle saada Saksamaa lõhestatusest, pidas SDP NSV Liidu teetusel oma ülesandeks ennekõike takistada Saksamaa edaspidise lõhenemise süvenemist. Saksamaa lõhestatusel ja selle likvideerimisel oli kaks aspekti - rahvuslik ja internatsionaalne. Need kaks külge olid väga tihedasti teineteisega läbi põimunud. Sakslaste vastastikune

²⁸ Фуксман, П. А., Столунка Лобисенко Союз за 6 Третьяковом Конфесс, М., 1966, к. 139

²⁹ Тамас, к. 155.

mõistmine - ühest küljest - oleks soodusta-
 nud rahvusvahelist võitlemist rahulepin-
 gu sõlmimise eest, aga teisest küljest -
 tänu edusammudele rahvusvaheli-
 selt areenil oleks olnud võima-
 lik kergendada vastastikusel mõist-
 mise saavutamist kahe lausa rii-
 gi vahel.

11. nov. 1949. a. võttis Nõukogude
 Kontrollkomisjoni esimees N. J. Šuikinov
 vastu SDN-i valitsusdelegatsiooni. Kindral
 Šuikinov tegi teatavaks, et näevolevast ajast
 vastavalt Nõukogude Liidu valitsuse
 otsusele 10. sept. 1949. a. Nõukogude Sõjaväe-
 administratsiooni SDN-s kaastatakse
 ja tema funktsioonid lähevad üle
 vastavatele ministriumitele ja teistele
 SDN-i võimuorganitele.³⁰ Oma vastus-
 esinemises rõhutas SDN-i peaminister
 O. Grotwohl, et see, millised vormid kontroll
 emandab sõltub tõenäoliselt SDN-i vahetu-
 se tegevusest. „Ma olen meeldunud, et kui
 me õigustame meile omistatud usaldust
 toimub kontroll sõbralikus õhkkonnas ja

³⁰ Заявление председателю Советской Кон-
 трольной Комиссии в Берлине иле-
 гата армией В.М. Шуйкова в связи
 с образованием Советской Кон-
 трольной Комиссии в Берлине, Вестник по-
 мина Советского Союза. 1949 год..., лк. 226.

omandab paindlikud vormid, ³¹ ütles O. Gro-
twohl.

12. nov. 1949. a. võttis Berliini Nõukogude
sektori sõjaväekomandant kindral-majors
Kotikov vastu Suure Berliini magistraadil-
likmed. Ta teatas neile, et vastavalt armee-
kindral Ššukovi avaldusele 11. nov. 1949. a.
antakse juhtimise funktsioonid Berliini
Nõukogude sektoris üle Suure Berliini ma-
gistraadile. ³²

SDD ja SFD sammusid erinevaid teid möö-
da. 20-24. juulini 1950. a. toimus SDD P III
kongress. Kongressil võeti vastu esimene
viie aasta plaan aastateks 1951-1955. a.
See oli rahuliku ülesehituse plaan. Lõua-
ulatusliku plaani elluviimise perspekti-
vidle hinnangut andes ütles O. Grote-
wohl, et see oleks võimatu ilma Nõuko-
gude Liidu kindla teetusega. ³³ Juulid 1950. a.
sept. toimunud New York'i USA, Suur-
britannia, Prantsusmaa välisministrite
nõupidamisel töötati välja heopis teistsu-
guine plaan - see oli Saksaa armeede taasta-
mise ja Lääne-Saksamaa remilitariseerimise

³¹ Речь Ойто Гротевольда на приёме у председателя
Советской Контрольной Комиссии в Германии,
Внешняя политика Советского Союза. 1949 год...
с. 227-228

³² Подготовка функций управления Советским сек-
тором Германии Министерству Вооружений Гер-
мания, Тамма, с. 228

³³ Гротевольд, О., Избранное произведение, II, 1966, с. 91

plaanid.³⁴ Nõupidamise otsustes nähti ette
 I FN-i lülitamine Põhja-Atlandi Liitu, nen-
 de muutmise USA sõjalis-strateegiliste
 plaanide ellurijaks Euroopas, remilitariseeri-
 mise kiirendamist, sõjateostuse kasvu ja regu-
 laararmee loomist esotsas endiste hitlerline
 kindralitega.

Selline samm kutrus Nõukogude Liidus
 ette protesti. Lääneriikide plaanid käisid
 risti vastu Põhja-Atlandi Liitu. Oma aval-
 duses 1950. a. sept. märkis NSV Liidu valit-
 sus, et veel eile pidasid Prantsusmaa,
 Inglismaa ja USA rahvad verist võitlust
 hitlerliku Saksamaaga, saks imperialis-
 miga - nüüd aga on nende maade juh-
 tibad ringkonnad oma käega taasta-
 nud Lääne-Saksa sõjalise potentsiaali.³⁵

Nastuks New-Yorki kohtumisele tuli järg-
 misel kuul s. o. augustis kokku Praha's
 Euroopa sõjalistlike riikide välisministri-
 te nõupidamine.³⁶ I FN esines sellisel suure-
 arvulise osavõtjaskonnaga nõupidamisel
 esimest korda kui võrdõigusliku liige. Konve-
 rentsi analüüsiti olukorda, mis kujunes pea-
 le lääneriikide välisministrite New-York-i

³⁴ Штрабага оговаривает..., lk. 82

³⁵ Штрабага, Ш. А., ..., lk. 146

³⁶ 10 лет ИДП, М., 1959, lk. 206.

nõupidamist 1950. a. sept. Nõuvalitsus otsu-
ses rõhutati, et New-York'i svaraatsed
otsused ei oma mingit riigisõltumust.
Nõuvalitsus sellises tegevuses langeb USA,
Inglismaa ja Prantsusmaa valitsuste õl-
galele.

Pöörduti nelja riigi poole ettepanekuga
teha ühine avaldus mitte lubada Saksamaa
remilitariseerimist ja tema risku-
mist agressiivsete plaanidest, mitte
lasta taastada Saksamaa sõjalist po-
tentsiaali. Nõuti kiiret rahu sõlmimist
Saksamaaga ja kõigi välisvägede välja-
viimist tema territooriumilt ühe aasta
jooksul peale rahulepingu sõlmimist. Tä-
astus välja üle-Saksamaaline Väikesaate-
va Nõukogu loomise eest, mis peaks ette
valmistama ajutise demokraatliku rahu-
armastava suveräänsse valitsuse loomi-
se.³⁷

1950. a. tüüri poolt kujunenud olukorras,
kus lääneriigid läinud üle Lääne-Saksamaa
avalikule remilitariseerimisele ei saanud
Nõukogu Liit jääda passiivseks. Perioo-
dil 1950. a. sept - 1951. a. veebr. pöördus

³⁷ Временная комиссия Верховного Совета
Турецкой Республики ..., lk. 21-22.

Nõukogude Liidu valitsus seitsmel korral USA, Inglismaa, Prantsusmaa pool avaldusega, milles öeldi, et seoses saks. sa militarismi elustamisega langeb suur vastutus tagajärgede eest USA, Inglismaa, Prantsusmaa valitsustele.³⁸

3. nov. 1950. a. tegi Nõukogude Liidu valitsus ettepaneku kerkku nutsuda nelja riigi välisministrite nõupidamine Saksaama küsimuse läbivaatamiseks.³⁹

Praha nõupidamine ja Nõukogude Liidu 3. nov. 1950. a. ettepanek näitavad, et on leedulud võimas rahurinne, mis on suunatud SFV-i antimilitariseerimise vastu ja et Sõj on sellise rinde kindel tagi.

³⁸ Правда о политике... lk. 83

³⁹ История международных отношений и внешней политики СССР, III, 3, II, 1967, lk. 207

II peatükk

Saksa Demokraatliku Vabariigi
ja Nõukogude Liidu suhted
1951 - 1955. a.

Aastaid 1951-1955 iseloomustab Nõu-
kogude Liidu ja SDN-i vaheliste suhete edasi-
arenemine, koostöövormide täiustumine ja
kindlustumine, NSN Liidu seniste kontrolli-
funktsioonide kaastamine SDN-s.

Saksamaa ühendamise probleem võttis
veelgi teravamad jooned ja võib öelda, et
perioodi lõpuks kadusid reaalsed võimalused
Saksamaa demokraatlikuks ühen-
damiseks, mis seni eksisteerisid. See ema-
korda lõi tingimused sõjaku suurene-
miseks ühelt poolt ja Nõukogude Liidu ning
teiste sotsialismi maade jõupingutuste
suunamise Euroopa julgeoleku küsimus-
tele.

1951. a. algust iseloomustab lääneriikide,
USA, Inglismaa, Prantsusmaa piire nõrva-
le heida otsesest vastusest reale Nõukogu-
de Liidu nootidele, milles puudutati Saksa-
maa rahumelset reguleerimist. Nii teatas

Inglismaa 5. jaan. 1951. a. oma vastus-
noodis Nõukogude Liidule, et Inglise valit-
sus on täis etrustavust mitte kunagi, mit-
te mingil tingimusel lasta Lääne-Saksa-
maad kasutada agreSSIONibaaside loo-
miseks.¹ Praktiline tegevus aga ei kinni-
tanud noodis esitatud siinukohti.

Sõjemaakorda ignoreeris SDD-i valmis-
olekut vastastikusus mõistmiseks. Oma
avalduses ajakirjandusele 15. jaan. 1951. a.
hinkas ta tagasi kõik SDD-i konstruk-
tiivsed ettepanekud.²

20. jaan. 1951. a. eitab Nõukogude Liit
uusfakte kll kohta, et USA, Inglismaa
ja Prantsusmaa on seotud Lääne-Saksa
regulaararmee loomisega ja tema kaasa-
toomamisega Põhja-Atlandi blokki, mis
on suunatud kõigi sotsialismi maade
vastu.³

27-28. jaan. 1951. a. teimus Essenis Lääne-
-Saksamaa remilitariseerimise vastane
kongress.⁴ Bonni valitsusle pandi ette viia
läbi referendum küsimuses: „Kas te astute
välja Lääne-Saksamaa remilitariseerimise
vastu ja Saksamaaga rahulepingu sõlmimise

¹ Flukonalt, T. A., ..., lk. 146.

² Брежнев и политика Третьей мировой войны. Демонстра-
ция Третьей мировой войны..., lk. 22.

³ Flukonalt, T. A., ..., lk. 148

⁴ Samas, lk. 152

est 1951. a.

Juba 1950. a. lõpul oli Nõukogude Liit nõudnud Välisministrite Nõukoogu kokkumõtetust, sellis et arutada Pitsdarni otsuste täitmist. 5. märtsist - 21. juunini 1951. a. teimus Pariisis välisministrite asetäitjate nõupidamine.⁵ Nõukogude Liidu poolt esitatud nõupidamise päevakord Pitsdarni otsuste täitmise ning riigi poolt Saksamaa demilitariseerimise ja remilitariseerimise küsimuste kohta, Saksamaaga rahu-
lepingu sõlmimise kiirendamine ja seoses sellega okupatsioonivägede väljavõtmine⁶ leidis tugevat S DV-i laia üldsuse poolt.

Juba 2. märtsil 1951. a. pöördus S DV valitsus S DV-i poolt ettepanekuga teha ühiselt ning suuri nõupidamiseks ettepanek hilitada päevakorda punkt rahu-
lepingust Saksamaaga.⁷ Nõu näeme laagerid Nõukogude Liidu ja S DV-i seisukohtad sin käielikult üht.

Uuna Bundestag vastas vaikinisega S DV-i 2. märtsi ettepanekule saatis S DV-i Rahvako- ja president J. Dikman ning 5. märtsil 1951. a. ettepaneku, millele peansid kol-

⁵ Флюкоруев, Т. А., ... lk. 166

⁶ Предложение СССР о повестке дня на советский замесительный министерств иностранных дел СССР, США, Франции и Англии, Советский Союз и вопрос о единстве Германии и мирном договоре с Германией, №, 1952, lk. 83.

⁷ Экономия политика Германской Демократической Республики ... lk. 23.

tuma rahulepingu põhialused - Saksamaa demokraatiseerimine ja demilitariseerimine, Saksamaa ühtsuse taastamine, kaubanduse ja tööstuse vaba ja rahulik arenemine, sõjapatritegevuste välgavüümine aasta jooksul peale rahulepingu sõlmimist.⁸

Välisministri asetäitjate nõupidamine ei saavutanud tulemusi.

Nõukogu Liidu piire kindlustada rahu ja sõbralike suhteid leidis kinnitust tema seadusandlikes artikles. 12. märtsil võeti Nõukogu Liidu Ülemnõukogu vastu seadus rahu kaitses. Sõjapropaganda ükskõik mis vormis kuulutati kuriteoks inimkonna vastu. Isikud, kes elid siüdi sõjapropagandas tuli anda kohtu alla ja mõista nende üle kohut kui raskete kriminaalkurjategijate üle. Selline otsus oli ühtlasi teetuseks SDP-le.

Samal ajal kui NSV Liidu valitsus pöördus liitlasriikide poole ettepanekutega reguleerida Saksamaa olukorda, pöördus SDP-i valitsus 1950. a. lõpul ja 1951. a. algul korduvalt SSV-i kantsleri Adenaueri poole ettepanekutega alustada

⁸ Внешняя политика Германской Демократической Республики..., lk. 23.
⁹ Закон о замышле мира, Сборник действующих договоров, соглашений и конвенций заключенных СССР с иностранными государствами, вып. XIV, М., 1957, lk. 355

läbirääkimisi kõigis küsimustes, mis puu-
 dutavad kaht Sassa riiki. 15. sept. 1951. a.
 pöördus SDN-i valitus Bundestagi poe-
 le ettepanekutega viia läbi Üle-Saksamaa-
 line nõupidamine SDN-i ja SõN-i esinda-
 jate vahel, et arutada kaht küsimust:
 vabade Üle-Saksamaaliste valimiste
 läbiviimine eesmärgiga luua ühtne demokraat-
 line ja rahuarmastav Sassa riik ja kiiren-
 dada rahulepingu sõlmimist Saksamaa-
 ga.¹⁰ Seda sai aktuaalseks loosung: "Saks-
 land ühe laua taha!" Nõukogude Liidu
 Kontrollkomisjoni esimees kindral Ššui-
 nov nimetas 20. sept. 1951. a. seoda SDN-i
 Rahvanga ettepanekul Bonni valitsusele
 sassa rahva püüdluse väjenduseks
 ühtsele, demokraatlikule, rahuarmas-
 tavale Saksamaale ja rahu kindlus-
 tamisele.¹¹

1951. a. lõpul ei saanud SõN-i juhtivad
 ringkonnad üldise surveel enam otsi
 ära võelda SDN-i ettepanekutest. Nüüd
 tõstsid nad üldiste valimiste küsimus
 üles ÜRO-s, lootes teatud tasekordsetele
 jõudude suhetele ÜRO-s, moodustada
 rahvusvaheline komisjon, selleni et seadus-

¹⁰ Временная комиссия Германской Демокра-
 тической Республики..., lk. 24.

¹¹ Ойеи прегегатарий Советской Контрольной Комис-
 сии в Германии иерара Врими Чуйнова В.И.
 на вопрос корреспондента Телеграфной агенция
 Германской Демократической Республики,
 Советской Республики, lk. 84-85.

pärastada oma piüidlusi. Rahvusvahelist komisjoni taheti kasutada üle-Saksamaaliste valimiste läbiviimise võimaluste kontrollimiseks, et seaduspärastada SDP-i anneteerimise poliitikat, mida ta teostas üle-Saksamaaliste valimiste loosungi nime all.¹² Selline komisjon ka moodustati kuna aga üsna lühe, Peela keeldus selle tööst osa võtmast, siis kukkus nimetatud üritus läbi. Ka Nõunegude Liit seisis kindlalt sellise komisjoni tegevuse vastu, öeldes et see ainult liiknab edasi Saksamaa ühtsuse taastamist.

Vaidlustest üRO-s selgus kaks tähtsat asja - Bonni valitus seisab vastu demokraatlikele valimistele, sest ta ei soovinud Saksamaa demokraatlikku ühendamist ja selle asemel elustas militarismi; ühinemine pole võimalik kahe Saksa riigi vastastikusel mõistmiseta. SDP-i osavõtt üRO vaidlustest, tema delegatsioonide esinemine näitasid, et Saksamaa ühinemist ei saa lahendada ilma SDP-i osavõtuta.

¹² Временная комиссия германской Демократической Федерации... лк. 26

Näga konkreetses kinnituses elnevale sai nelja suurriigi reagerimine SDN-i ettepanekule 13. veebruarist 1952. a. - palve kiirendada rahulepingu sõlmimist.¹³ Sellele vastas ainult Nõukogude Liit, kes saatis 10. märtsil 1952. a. noodi USA, Suurbritannia, Prantsusmaa valitsustele, kus saadeldi Saksamaaga rahulepingu sõlmimise probleemid ning lisaks sellele esitas Nõukogude Liit rahulepingu projekti ettevalmistamise kiirendamiseks osalt poolt USA-le, Suurbritanniale ja Prantsusmaale arutamiseks Saksamaaga sõlmitava rahulepingu aluste projekti.¹⁴ Noodis öeldakse, et Nõukogude Liit tekitab SDN-i ettepanekut rahulepingu sõlmimise kiirendamisest ja peab praegust Saksamaa olukorda ebanormaalses, sest sõlmimata rahuleping asetab saasa rahva mittevõrdõigussuhtesse seisundisse teiste riikide suhtes.¹⁵

Nõukogude Liit tegi USA-le, Suurbritanniale, Prantsusmaale ettepaneku edasiliikumatuult arutada rahulepingu sõlmimise küsimust, et koostada reordineeritud plaan ja esitada see läbivaatamiseks kõigile

¹³Трaвгa o noumure..., lk. 36.

¹⁴Клaтa Coвeтeнcкoгo пpaкyмyлeтcтвa пpaкyмyлeтcтвaм CШA, Bеликoбpитaнии и Фpaнции o oмyрнoм гoлoвoкe c Гepмaнииeй. Тpaкт Coвeтeнcкoгo пpaкyмyлeтcтвa o oмyрнoм гoлoвoкe c Гepмaнииeй, "Трaвгa" 11 мaртa, 1952.

¹⁵Клaтa Coвeтeнcкoгo пpaкyмyлeтcтвa пpaкyмyлeтcтвaм CШA, Bеликoбpитaнии и Фpaнции o oмyрнoм гoлoвoкe c Гepмaнииeй, "Трaвгa" 11 мaртa, 1952.

asjahuvilistele riikidele. Nõukogude Liidu nõudis oeldakse, et rahuleping tuleb välja töötada vahetult üle-Saasamaalise valitsuse osavõtu näel.

Nõukogude Liidu poolt esitatud Saasamaaga sõlmitava rahulepingu aluste projekt sisaldab poliitilisi, majanduslikke ja sõjalisi sätteid.¹⁶ Projekti põhialus on Saasamaa ühtsuse taastamine ning sellele järgnev sotsialistliku võimude väljavõimine hiljemalt aasta peale rahulepingu jõusse astumise päeva.

Esitatud projektis ei tõstatatud küsimust Saasamaa ühiskondlikust ühastamisest, mis annab tunnistust sellest, et Nõukogude Liit tunnistas Saasamaa õigust ise otsustada küsimus ühiskondlikust ühastamisest. Igal juhul pidi aga demokraatlikult garanteeritud eesmärk, et Saasamaa mitte kunagi enam ei ahvarda teisi riike sõdadelega. Seega lähtus Nõukogude Liidu projekt seisukohest, et rahuleping Saasamaaga peab omama demokraatlikku iseloomu, peab kindlustama tema suveräniteedi ja võrdõiguslikkuse teiste

¹⁶ Проектное соглашение о дружбе и сотрудничестве между СССР и Сасамой, "Трабга", 11 апреля 1952.

rüvide seas ja mitte lasta rassa mi-
litarismi taassündi.

Rahulepingu sõlmimine poleks tähen-
danud seda, et uue vahetult tekkes
ühtne demokraatlik rahuarmastav
riik, kuid ta oleks ohjeldanud milita-
rismi ja loonud tingimused rahu Sa-
samaa esä lähenemisele.¹⁷

9. aprillil 1952. a. jõrdus Nõukogu
Liidu valitsus uuesti lääne riikide poolle
ettepanemuga arutada rahulepingu sõl-
minust. Avalduses öeldi, et just käesole-
val ajal otsustatakse küsimus, kas Sa-
samaa taastatakse kui ühtne rahu-
armastav riik või jääb ta lõhestatuse
ja seoses sellega ohustab rahu Euroopas.¹⁸

Sama küe lõpul tehtud avalduses
nimetab president Piek Nõukogu Liidu
neole 10. märtsist ja 9. aprillist 1952. a.
mureks akuis rassa rahvale tema võit-
luses rahulepingu eest ja rahvusliku
ühituse eest.¹⁹

Nõukogu Liit esitas oma järjekorrlse
noodi Saksamaa küsimuses 24. mail
1952. a. USA-le eli vastuseks USA noodile

¹⁷ Козловский, П., Вопросы переходного периода от
капитализма к социализму в германской
Демократической Федерации, Борьба с империализмом
на Западе, т. 1959, кн. 16.

¹⁸ Кукочал, П. А., ... кн. 177.

¹⁹ Пик, В., Новый этап в борьбе немецкого на-
рода за мир и за единую демократиче-
скую Германию, "Правда" 25. апр. 1952 г.

²⁰ Слова советского правительства от 24 мая 1952 г.,
"Правда" 25. мая 1952 г.

13. maist 1952. a. USA pani ette neotide edaspidise vahitamise teel jätkata Saksamaa ühendamisest ja rahulepingu sõlmimisele puutuvate probleemide arutamist. Nõukogude Liit oma vastusavalduses peab vajalikuks veel kord teonitada, et Saksamaa ühikimus tuleb lahendada edasiliikumatault, see teenib rahu kindlustamiseks huvi Euroopas. Saksamaa probleemide vaatlamine neotide kaudu ei anna Nõukogude valituse arvates selliseid tulemusi kui etised läbirõivanimised.

Nõrreldes USA neoti 13. maist ja Nõukogude Liidu neoti 24. maist 1952. a. tuli jällegi ilmsiks lääneriikide kahepälgeiline poliitika: ühelt poolt tunnustati vajadust arutada Saksamaa rahulepingu sõlmimise probleeme ja kahe Saksa riigi ühendamise probleeme, teiselt poolt tehti kõik, et ühikumise etrustamist venitada ja edasi lüüa.

Eelneva kindluseks on fants, et 26. mail 1952. a. kirjutati Bonnisis USA, Inglismaa, Prantsusmaa ja SFV-i poolt alla nn. „üldlepingule“, mis formaalselt nägi ette SFV-i suveräniteedi taastamist,

kuud samal ajal kuulutas, et kolm viini säilitavad õigused ja kohustused, mis neil senini on elnud, kaasa arvatud Saksamaa ühendamine.²¹ Sellele järgnes 27. mail 1952. a. Pariisis sõlmitud leping nn. „Euroopa Kaitseühenduse kohta“, mis pidi astuma jõusse koos üldlepinguga.²² Alles teatati, et Sõj. Prantsusmaa, Itaalia, Holland, Belgia, Luxemburg ühenduvad 50 aastaks oma relvastatud jõud „Euroopa armeks“.

Oma needis 23. aug. 1952. a. kvalifitseeris Nõukogude Liit Bonni ja Pariisi kokkuleppeid kui avalikku sõjalist liitu, mis taotleb agressivseid eesmärke.²³

Nõukogude Liidu tegevusele andis hinnangu peaminister O. Grotewohl 1952. a. juuni teisel poolal esinedes ajakirjanduses. O. Grotewohl märkis, et saksa rahvas näeb Nõukogude Liidu rahulepingu projektis 10. märtsist 1952. a. oma soove, 24. mai 1952. a. avaldus on aga järjekordselt kindluseks selle kohta, et Nõukogude Liit on igasuguste läheduste edasilükkamise vastu Saksamaa küsimuses. Sõj. Prantsusmaa ja Pariisi kokkulepetele võib aluseks võtta

²¹ Третья о немине..., lk. 30

²² Шуровал, П. А., ... lk. 178.

²³ Холя Чекиркова нарбуиуиоила ет 23 аугеи а 1952 рога, „Третья“, 2. VIII 1952 г.

O. Grotewohli sõnad, et SDB võitleb ülemaailmses rahuleeris ja 22. juuni 1941. a. ei tohi enam kunagi korduda.²⁴

Teega kujuneb 1952. a. II pool antiise võitluse perioodius Nõukogude Liidu ja kõigi rahuarbastavate rahvaste poolt „Euroopa Kaitsühenduse“ ja „Üldliingu“ vastu. Ühtlasi toimuvad SDB-i sisellus tähtsad sündmused, mis avaldavad mõju ka tema välispoliitilistele positsioonidele.

1952. a. juulist astus SDB oma arengus uude faasi - sotsialismi aluste ehitamisele. PSÜP II konverentsi otsustes (toimus 9-12. juulini 1952. a.) märgitakse, et poliitilised ja majanduslikud tingimused, aga samuti enamuse töötajate teadlikkus on oma arengus saavutanud sellise astme, et sotsialismi ehitamine SDB-s sai põhiliselt ülevandeks.²⁵ Selline otsus oli kahtlemata loogiline nii lääneriikidele kui ka SDB-i reaktiivsele valitsusele.

Naagu märgib PSÜP Kesksemitu I sekretär W. Ulbricht sai selline sotsialismi ehitamise te võimalikuks

²⁴ Гротеволь, О., Премавание должна миме в грымбе с Советским Союзом, „Травда“, 23 июня 1952

²⁵ О современном положении и задачах в борьбе за мир, единство дружественно и социализму, 20 лет Св ДТ, П., 1966, к. 62

sestõttu, et välisriigid ja Lääne-Saksa
reaalsõniränd revolutsiooniliste ümber-
korralduste ajal tänu Nõukogude Liidule ei saanud võimalust relva
jõul vahel segada.²⁶

5. sept. 1952. a. teimus SDV-i Rahva-
noja 25 plenaristung, mis lõppes vastu-
sa avalduse vastuvõtmisega.²⁷ Selles
räägiti põhiliselt Nõukogude Liidu suht-
tumist Saksamaa probleemide kohta 23. aug.
1952. a. noodi põhjal. Avalduses mõr-
gitakse, et suure rahva eluliste huvide
rahumeelses lahendamises on vaja
kahte asja: nelja riigi üksteisemõistmist
ja rahlaste emotsioonide üksteisemõist-
mist. Suiputatatakse alla need kohti Nõu-
kogude Liidu noodist, mis teonitatakse,
et Põldami otsustel elluviimine riikse
demokraatliku rahuarvestava ja
suveräänsuse Saksamaa arengule on
esmaselt tingimuseks Euroopa julge-
oleku üldine.

Edukas sotsialismi ehitamine 1/3 Saksamaa
territoriumil tõmbas laheshahatma-
ta tema vaenlaste tähelepanu endale.
Seepärast ei säästnud nad vahendeid

²⁶ Гелкопути, В., Из истории войны и мира, II, 1961, стр. 482

²⁷ Заключенные, опубликованные Германской Демократической Республикой в Копенгагенской газете, «Трагедия» 6. окт. 1952 г.

kontrevolutsioonilise pöörde katse ettevalmistamises SDB-s. Kasutati ära ka suhteliselt vaba piiri kahe erineva sotsiaalse korraga rügi vahel.

Juba märtsis 1952. a. moodustati Lääne-Saasamaal nn. uurimiskomisjon Saasamaa ühendamise küsimustes. Selle koosseisu löksid esindajad monopolistliku kapitalismi agressiivsetest ringkondadest, juunrud, samuti sotsiaaldemokraatia parempoolsed liidrid ja ametiühingute liidrid.²⁸ See komisjon koordineeris nn. „x-päeva“ ettevalmistamist, mil pidi kuulutatama tööliste-talurysegade võim SDB-s.

SDB ja tema seljataga seisvad jõud kasutasid ära ka SDB-i majanduslike rasvusi, mis ilmnusid eriti 1953. a. I poolal ja mis kutsusid esile mõnede riikide kindlustuse ja mitte rahulolu. Kuid 1953. a. juuni algul SDB-i valitussastusega samme nende probleemide lahendamises ja vigade parandamises.²⁹ Nähes, et aeg töötab nende vastu etrustasid SDB-i, nagu sotsialismi-leri vastased üüvitamatult organiseerida

²⁸ Директив..., lk. 148

²⁹ Временная комиссия Германской Демократической Республики..., lk. 37

"x-päeva"

1953. a. juunis väidi läbi viimased ettevalmistused kontrevolutsioonilise pöörde teostamiseks. SDV-ki saitis ka USA luureteenistuse ülem A. Dulles.³⁰

Väljaastumise päev langes 17. juunile. See oli aeg, kus anti täitma SDV-Puusi otsuseid seoses sotsialismi ehitamise näiguse tehtud mõningate vigadega. Sellega oli SDV-i sisemine olukord niivõrd keerukas.

Reaktioonilised jõud orienteerudes Ameerika imperialismi poliitikal näitasid nüüd oma tõelist pallet.³¹ Väljaastumine sai küüasaamise osaliseks juba mõne tunni pärast. Kõrvuti SDV-i töölisklassiga, keda mobiliseeris ja juhtis SDV-Paitarid olukorda normaliseerida ka Nõukogude armee väeosaad. Nii-omaste põhiline panus seisnes selles, et nad taxistasid lääneriikidel abi andmast riigipöördest osavõtjatele. Nii sai 1953. a. suvi SDV-le kasuks koostumuste ajaks ja Nõukogude Liit toendas neil nõud, et ta ei luba sotsia-

³⁰ Временная политическая программа Демократической революции, часть 2, стр. 37.

³¹ Ч. Мельник, В. М. Спасский, "История и перспективы", 1964, стр. 560.

lismi ehitavad PDN-i rahvast oma nutest
rööbastest välja raskuda.

15. aug. 1953. a. eitas Nõukogude Liit
järgkordse noodi USA, Suurbritannia,
Prantsusmaa valitsustele.³² Selles noodis
tõstatatakse jällegi teravalt illes probleem
Saksamaaga rahulepingu sõlmimisest,
sest need kelm riiki polenud ilmutanud
seniajani oma suhtumist Nõukogude Liit-
du rahulepingu projekti. Separats eitas
Nõukogude Liit veel kord noodi lõpul
oma rahulepingu projekti Saksamaaga.

Oma noodis lükkas Nõukogude Liit
tagasi lääneriikide ettepaneku nn.
neutraalse komisjoni moodustamisest
välisriikide esindajatest, selleks et uurida
valimiste läbiviimise tingimusi Saksamaal.
See deks talendamaud üle-Saksa-
maaliste valimiste küsimuse väljavõimist
Saksamaa enda ja nelja suurriigi sfääri-
rist.

Nõukogude Liit tegi ettepaneku võtta
kohe tarvitusele praatilised abinõud
Saksamaa probleemi reguleerimiseks -
kutuda kokku rahukonverents Saksamaal.

³² Глоба́льное сотрудничество пра́вительств пра́вительств
СССР и Франции, Великобритания и США
по международному вопросу, "Глобал Вью",
№ 34, 1953 г.

maaga sõlmitava rahulepingu läbi-
vaatamiseks, vabade üli-Saasamaa-
liste valimiste läbiviimiseks tul lüüa Ajutine
üleSaasamaaline valitus, kergendada Saasa-
maa finants- majanduslike nõustusi-
soses sõja tagajärgedega. Nõukogude va-
litus lüües vajalikuks, et 1. jaanuarist 1954. a.
Saasamaa oleks täielikult vabastatud re-
paratsioonide maasimisest.

Augustis 1953. a. leidsid aset SDV-i ja Nõu-
kogude Liidu läbirääkimised Kremli³³
Nõukogude Liit lähtus sellest, et Saasamaa
oli juba täitnud suurema osa oma finants-
-majanduslikest nõustustest, mis olid seotud
sõja tagajärgedega. Vastavalt sellele teatas
Nõukogude Liit läbirääkimistel, et ta kat-
kestab täielikult 1. jaanuarist 1954. a. SDV-
reparatsioonide nõudmise igasuguses vormis,
SDV-le lubati üle anda 33 ettevõtet, mis
seni olid Nõukogude Liidu käsituses repa-
ratsioonide arvel, samuti otsustati tunduvalt
kärpida väljaminekuid SDV-i territooriumil
võivatele Nõukogude armee vägedele.³⁴ Nõupidamisel

³³ 10 лет SDP... , lk. 227

³⁴ Протокол о прекращении взимания
Германских репараций и о других
мерах по общему финансово-
-экономическим обязательствам Германской
Демократической Республики, связанных
с последствием войны, "Правда", 23.VIII 1953г.

arutati ka sõjavangide vabastamisega seotud küsimusi.³⁵

Samal ajal leidis üha laiemat nõlupinda Lükumine 27. mail 1952. a. sõlmitud Pariisi kokkulepete vastu. Sotsialistlikud riigid astusid ühise rindena SõjV-i lülitamise vastu agressiivsele imperialistliku blokkide süsteemile.

Need faktid sundisid lääneriine peale ühessaamulist vahetega ülesti alustama Saksamaa küsimuse arutamist Nõukogude Liiduga. 1953. a. detsembris õnnestus nõuk. leppida läbirääkimiste aja ja koha suhtes.

Nõupidamine leidis aset 25. jaan.-18. veebr. 1954. a. Nõukogude Liit luges põhiliseks sel nõupidamisel nõrgendada pingevust rahvusvahelistes suhetes, kindlustada Euroopa julgeolekut. Nõukogude Liidu initsiatiivil võeti päevakorda punkt „Saksamaa küsimus ja Euroopa julgeoleku kindlustamine ülesanded“³⁶

Nõupidamise avapäeval saatis SõjV-i

³⁵ *Практические вопросы задержания премьер-министра Вито Тройского в Старогной Танга-те 26 сентября 1955 года о переговорах в Москве, Документ о внешней политике практической Трмманской Демократической Республики, 11, 1958 лк. 283-284*

³⁶ *Внешняя политика Трмманской Демократической Республики ... , лк. 33-40.*

valitsus osavõtutele riikidele palve lüha-
da mõlemad Sassa riigid Sassaamaa
küsimuse arutamisele.³⁷ Nõukogude Liit
toetas täielikult seda ettepanekut, kuid
USA, Inglismaa, Prantsusmaa liksasid
sellise soovi tagasi.

Nii rentis NSV Liidu välisminister
1. veebr. 1954. a., et nõupidamine on sattu-
nud kaunis ebaõnnelavale olukorda
kuna arutatakse järjekordselt Sassaamaa
küsimust ilma sakslaste osavõtuta.³⁸

Nõukogude delegatsioon esines sellel
nõupidamisel uude ettepanekuga Sassa-
maa ühendamise küsimustes ja rahu-
lepingu sõlmimise küsimustes. Tä esitas
oma rahulepingu projekti mõningate
täiendustega poliitiliste ja majanduslike
sätete osas. Nii näiteks lisati rahupro-
jekti osale „Poliitilised sätted“ juurde:

„Sassaamaale ei panda peale min-
gimuseid poliitilise või sõjalise ise-
loomuga kohustusi, mis tulenevad
Sassa Föderatiivse Vabariigi ja Sassa
Demokraatliku Vabariigi valitsuste

³⁷ Временная комиссия Верховного Совета
муссонной Республики..., lk. 41.

³⁸ Molotovi avaldus uue suuriigi välis-
ministri nõupidamisel 1. veebr. 1954. a.,
„Lahva Häläl“, 3. veebr. 1954. a.

poelt enne Saksamaaga rahulepingu sõlmimist ja Saksamaa ühtsena rüügis taasühendamist sõlmitud lepingutest või kokkulepetest.³⁹

Vaatamata sellele, et Berliini nõupidamisel ei läinud nõnda saavutada kokkuleppeid nelja riigi vahel, mis olens soodustanud Saksamaa küsimuse lahendamist, ei saa öelda, et sellel kohtumisel poleks olnud mingid resultaadid. Siin selgus selgi teravamalt kui võrd Saksamaa küsimus on seotud üle-Euroopalise julgeoleku küsimusega. Teisest küljest näitas kohtumine, et imperialistlikud ringkonnad ei ole üldse huvitatud Saksamaa küsimuse rahulikust reguleerimisest ja et kahe riigi ühendamine sõltub ennekõike kahe riigi esindajate üksteisemõistmisest.

SDD-i valitsus lähtus alati sellest, et Saksamaa küsimuse lahendamise on seotud kõigi Euroopa rahvaste huvidega kindlustada rahu. Seepärast liidus NSV Liidu ettepanek Euroopa

³⁹ Moletovi avaldus nelja suurriigi välisministrite nõupidamisel 1. II 1954. a., "Rahva Hääle", 3. II 1954. a.

kollektiivse julgeolekusüsteemi loomisest iga-
külgset teatust SDN-i avalduses 11. märts.
1954. a.⁴⁰

Uuems etapius NSV Liidu ja SDN-i va-
heliste suhete arengus oli Nõukogude
Liidu valitsuse avaldus 25. märtsist
1954. a.⁴¹ Nõukogude Liit teatas, et ta seab
SDN-ga sisse samavõrdsed suhted na-
gu teiste suveräänsete riikidega. Nõu-
kogude Liidule jäävad SDN-s vaid need
funaktsioonid, mis on seotud julgeoleku
tagamisega; SDN-i riigivõimude üle järel-
valve teostamine, mida seini viis läbi
Nõukogude Liidu kõrgem komisar Sassa-
maal, kaotatakse.⁴² Selline Nõukogude Li-
du samm teigi võimalikuks SDN-i auto-
riteedi rasku rahvusvahelisel areenil.

SDN ellinistrite Nõukogu telegrammis NSV
Liidu ellinistrite Nõukogule Sausamaa
vabastamise 9. aastapäeval nimetatakse
Nõukogude Liidu avaldus 25. märtsist 1954. a.
uuems nõukogude rahva usalduse tunnisi-
tusena SDN-i vastu.⁴³

Vastavalt Nõukogude Liidu valitsuse

⁴⁰ Внешняя политика Германской Демокра-
тической Республики..., lk. 43.

⁴¹ Указание министерства..., М., 1967, lk. 213

⁴² Nõukogude valitsuse avaldus Nõukogude
Liidu ja SDN-i vahelistest suhetest, "Lühivõ-
kõõli Raamatukogu ARHIIVKOGU", 26. III 1954.

⁴³ Миссия в ГДР..., М., 1956, lk. 254

otsusele luua SDN-ga samavõrdsed suhted, kui teiste suveräänsete riikidega ja seoses järelvalve kaotamisega SDN-i valitsusorganite üle, Nõukogude Liidu Kõrgema komisari aparaat reorganiseeriti ja tema kaastöötajate arvu piirati.⁴⁴ Augustis toodi Kõrgema komisari aparaat Karlshorstist üle Nõukogude Liidu saatkonnahoonele ja hooned, mis seni olid Nõukogude Liidu Kõrgema komisari käsutuses anti üle SDN-i valitsusele.⁴⁵

Augustis 1954. a. Nõukogude Liit tunnistas kehtetuks kõik korraldused ja käskud SDN-s, mida perioodil 1945-1953. a. andsid Nõukogude Sõjaväeadministratsioon ja Nõukogude Kontrollkomisjon poliitilise, majandus- ja kultuurielu kohta.⁴⁶

Okto. 1954. a. informeeris Nõukogude Liidu Kõrgem komisar SDN-s G. M. Puzin SDN-i valitsust, et vastavad Nõukogude Liidu organid võtavad vastu otsuse anda SDN-i võimudele üle kõik sama kodanikud, kes on erinevatel aegadel müüdi mõistetud kiritegude eest Nõukogude

⁴⁴ Аппарат Верховного комиссара СССР в Германии значительно сокращен, Доклады ..., М., 1956, с. 257

⁴⁵ Аппарат Верховного комиссара СССР переведен в здание посольства, Тамар, с. 259-260

⁴⁶ Приказом Советской военной администрации и Советской контрольной комиссией в Германии, Тамар, с. 260.

koegade vägede vastu ja kes kannavad karistust SDV-i territooriumil.⁴⁷

13. nov. 1954. a. pöördus Nõukogude Liit kõigi Euroopa riikide poole sellega tal olid diplomaatilised suhted, aga samuti USA valitsuse poole ettepanekuga viia 1954. a. lõpus ellomäär või Pariisis läbi Euroopa maade nõupidamine julgeoleku küsimustes. Oma avalduses 19. nov. 1954. a. SDV teatas igati Nõukogude Liidu ettepanekut Kehtumise toimus 29. nov. - 2. det. 1954. a. ellomäär. Osavõtjad teovitasid oma valmisolekut sellentüüpe julgeolekusiis- teemi kaudu tegutseda kasvava sõja- chu vastu.⁴⁸

1955. a. jõudis võitlus Pariisi kokkule- pete ümber haripunkti. 15. jaan. 1955. a. Nõukogude Liit eitab oma jätkorolse aval- duse Saksamaa küsimuses Pariisi kokkule- pete ratifitseerimise vastu. Avalduses öeldan- se, et on demas veel kasutamata jää- tud võimalusi kokkuleppe saavu- tamiseks Saksamaa ühendamise küsimuses. Sellised võimalused tule- vad arvestada aga alles siis, kui kõr-

⁴⁷ Перегара вострени Германской Демокра- тической Республики о сумерженных ре- мейных проблеман, Дяду Деник... М., 1956, к. 287-288

⁴⁸ Временная комиссия Германской Демокра- тической Республики... М. 50.

valdatusse põhilised taustused, mis seisavad nüüd Saksamaa ühendamis-
tel: Lääne-Saksamaa remilitariseerimise
se plaanid ja tema liitamine sõjalis-
tense grupeeringutesse.⁴⁹

Oma vastusavalduses 20. jaan. 1955. a.
teatas SDD-i ministrite Nõukoogu, et
Nõukoogu valitsuse avaldus vastab
kõigis punktides SDD-i piirdlustele. Üht-
lasi kriiputati alla, et üle-Saksamaa-
lised vabad valimised emavad otsus-
tavat osa Saksamaa ühendamisel ja
rahulepingu sõlmimisel.⁵⁰

Arvestades SDD-i ja Nõukoogu Liidu
vaheliste suhete arengut, mis põhinevad
suverääniteedi ja võrdsuse printsiipidel
ning arvestades kogu sausa rahva seis-
kohta andis NSD Liidu Ülemnõukoogu Pre-
sidium 1955. a. jaan. välja seadluse
sõjaseisukorra katkestamisest Saksamaa-
ga. Kõik jurüidilised kitsendused,
mistenkisid seoses sõjaga sausa koda-
mie suhtes, keda vaadati kui vaenu-
liku riigi kodanikke, kaotavad oma
jõu. Sõjaseisukorra katkestamine ei

⁴⁹Заявление Советского правительства по германскому вопросу от 15 января 1955 года, Документы ..., П., 1956, к. 291.

⁵⁰Заявление Совета Министров Германской Демократической Республики от 20 января 1955 года по поводу заявления Совета Министров СССР, Тамар, к. 293-294.

muutnud tema rahvusvahelisi kohus-
tusi, mis olid seotud eksisteeriva rah-
vusvahelise lepinguga nelja riigi vahel
Saksamaa ühikmises.⁵¹

Oma avalduses 29. jaan. 1955. a.
S DV-i ministrite Nõukogu hinnanguid
andes Nõukogu Liidu valituse sel-
lisele otsusele ütleb, et Nõukogu Liidu
üleannõukogu Presiidiumi seadus-
tus lõpu kõigile, mis on seotud hitler-
liku sõjaga ja annab nõugu sarsa
rahvale võimaluse ehitada oma
tuleviku rahu ja vabaduse tingi-
mustes.⁵²

Läänes aga jätkati endist poliitikat.
27. veebr. 1955. a. Bundestagi reaktioonili-
ne enamus ratifitseeris Pariisi kokkulep-
ped. Peale selle, kui need kokkulepped
olid ratifitseeritud ka teiste liitlasriikide
parlamentide poolt astusid nad 6. mail
1955. a. jõusse.⁵³ Sellele järgnes S DV-i lili-
tamine NATO liikmesriigina.

Ühisris mais 1955. a. kujunes Euroopas
printipiaalselt uus olukord. Saksamaa
lõhestatus tulemusena tekkinud S DV

⁵¹ прекращением содержания войны между
Советским Союзом и Германией, "Правда",
26. янв. 1955 г.

⁵² заявление Совета Министров Германской
Демократической Республики от 29 января
1955 года по поводу Указа Президиума
Верховного Совета СССР, Демусетик... II, 1956,
№ 297

⁵³ Временный полмича Германской Демократической
Республики... № 51

lülitati agressiivsele NATO blokki. See süven-
das veelgi Saksamaa lõhestatust ja näi-
tas rühmõid erinevat teed mööda on
läinud kahe Saksa rügi areng. Setri alist-
like rühvide es seisis ülesanne võtta tar-
vitusele abinõud vastuseks SSV-i lüli-
tamisele sõjalise blokki.

11-14. märni 1955. a. toimus IV Euroopa
rühvide nõupidamine julgoleku miinimus-
tes. Siin kirjutati alla "Sõpruse, koostöö
ja vastastikus abistamise lepingule" Al-
baania, Bulgaaria, Ungari, SDV, Poola,
NSVLi Lõidu Tšehhoslovakkia vahel - Varssavi
kooskulele. Üheaegselt otsustati moodus-
taoda Varssavi partei osaliste rühvide ühi-
nenud relvastatud jõudude ülemjuhha-
tus.⁵⁴

18-23. juulini 1955a. liidrid aset NSV
Lõidu, USA, Inglismaa, Prantsusmaa va-
hel mood läbirääkimised Genfis.⁵⁵ SDV
tervitas kohtumist ja vaatas sellele kui
uuele võimalusele rahvusvahelise piirvõre
nõrgendamiseks.⁵⁶ Nõuagude Liit lähtus
läbirääkimistel sellest, et kümne aasta
jooksul peale sõja lõppu on Saksamaal
palju muutunud, seal eksisteerib kaas

⁵⁴ Устойчивая стратегическая ... М., 1967 кн. 219

⁵⁵ Флюксовал, П. Д., ... кн. 225.

⁵⁶ Задача внешней политики Германской Демокра-
тической Республики в связи с перегонами со-
ветскому и мал правительства СССР, США, Велико-
британии и Франции в Москве, Дании, ...
М., 1958, кн. 20.

riiki, kumbki oma majanduse ja ühis-
kondliku korraga. Ainsaks reaalsus teus
Saksamaa ühendamisel on nelja riigi ja
sama rahva enda piirid piirivuse lõdven-
damisele Euroopas. Kohtumine lõppes õhu-
konnas, mis lubas leeta uusi ajalikke
kohtumisi.

16-21. sept. 1955. a. toimusid olukavas
SDV-i ja Nõukogude Liidu läbirääkimised.
Okandi tulemusena sõlmiti 20. sept. 1955. a.
"Kokkulepe suhetest Nõukogude Liidu ja
SDV-i vahel". Lepinguosalised kinnitasid,
et suhted nende vahel rajanevad täielikule
võrdõigustlikkusele, vastastikusse suverään-
use austamisele ja sisearjadesse mitte va-
helsõjagamisele. Peatati valmisolekust võt-
ta sira koostöö vaimus osa kõigist rah-
vusvahelistest artiklist, mille eesmärgis on
rahu ja julgedele kindlustamine Euroo-
pas ja kogu maailmas. Lepiti kokku
majanduslike, teaduslike-tehniliste ja
kultuuriliste sidemete laiendamise suhtes. Et-
sustati liivideerida Nõukogude Liidu Kõrgema komisari vält.
Nastavalt rahvusvahelisele kokkulepetele peetud Nõu-
kogude Liidu vabad jääma ajutiselt SDV-i territooriumile
tingimustel, mis määratakse kindlaks Nõukogude
Liidu valituse ja SDV-i valituse täiendava kokku-
lepe alusel.⁵⁷

⁵⁷ Договор об экономических отношениях между Союзом Советских
Социалистических Республик и Германской Демокра-
тической Республикой, Мемдупарождение экономических
и культурных отношений СССР, М., 1957, № 275-276.

Pikemat aega di päevakorras sõjavangide küsimus, kes viibid Nõukogude Liidu territooriumil. 31. aug. 1955. a. esines SDV-i president V. Picek ametliku taotlusega vabastada ennetähtaegselt kõik sõjavangid, kes kannavad karistust Nõukogude Liidu territooriumil.⁵⁸ Ka SDV ja Nõukogude Liidu läbirääkimistel sept. 1955. a. vahetati arvamusi sõjavangide küsimuses, kes kannavad karistust nende poolt teimepandud kuritegude eest.⁵⁹ Septembri lõpul ilmus Nõukogude Liidu Ülemnõuogu Presiidiumi seadlus kuritegude pärast sõja ajal. Ennetähtaegselt vabastati 8877 saksa kodaniku ja saadeti sõltuvalt elukohest SDV-i või SSV-i. 749 saksa kodaniku vabastamist ennetähtaegselt ei pidanud Nõukogude Liidu Ülemnõuogu Presiidium võimalikuks nende poolt sooritatud kuritegude raskuse pärast ja separaatselt andis nad vastavalt SDV-i ja SSV-i käsituse.⁶⁰

58 Труды Президиума Верховного Совета СССР: доклад Президиума Верховного Совета СССР № 6. Вопросы войны во вьетнаме и освобождения пленников вьетнамского, Доклады ... М., 1958 г. № 132.

59 Липпокомитет Нõukogude Liidu ja SDV-i läbirääkimistest, „Rahva Hääle“ 21 sept. 1955. a.

60 Докл. Президиума Верховного Совета СССР: война и пленники во вьетнаме, доклад пленников ... М., 1958 г. № 132.

Seoses kahe Saksamaa riigi moodustamisega tekkis ka kaars uut majanduslikku üksust, mis varem moodustasid ühe terviku. Saksamaa läänepool oli paremini varustatud loodusvaradega, seoses sellega oli enamasti tööstus ja just rasketööstus koondunud maa läänesse. Maa idaosas oli niid ära lõigatud söe- ja metallikaaridest. Seega asus SDR raskes majanduslikus olukorras, millele pani enne sõja aluse dispropordtsioonide olemasoleva rasketööstuse teerajine osas Ida- ja Lääne-Saksamaa vahel.

SDR-i territooriumi ala andis enne sõda vaid 1,3% üli-Saksamaalisest malmiteedangust, 2% kivisöetoodangust, 7% terasest. 1949. a. oli SDR-s ainult üks metallurgiaettevõtteid nelja kõrgahjuga, SSV-s oli kõrgahjude 121⁶¹

Erinev majanduslik struktuur Ida- ja Lääne-Saksamaa vahel tingis vajaduse laialdasel kaubavahetusel nende vahel.

⁶¹Депресси..., lk. 117.

Nõukogude Liit aitas SDR-l üle saada esialgsest majanduslikest raskustest. Nov. 1949. a. arutati Berliinis Nõukogude Liidu kaubandusesinduse esakondadega tähtsamates SDR-i linnades.⁶²

1949-1950. a. arenes SDR-i majanduskaasaastaku plaani alusel. Võrreldes 1936. a. pidi tööstuse töös olema 81% 1950. a.-ks. Et seda ülesannet täita tuli rajada metallurgia- ja tekstiil- ja muuti energetika baasid. Põhilise tooraine allikas pidi andma väliskaubandus. SÜP Keskkomitee esimehe sekretär W. Ulbricht rõhutas juba SÜP 11. pleenumil 1948. a. teordaineprobleemi lahendamise esmajärgulist vajadust.⁶³ Oma ettekandes märkis W. Ulbricht, et tõelise väliskaubanduse areng Nõukogude Liidu ja SDR-i vahel algas juba 1946. a., mil Nõukogude Liidult saadi 23 000 tonni puuvilla, metalli, porgaate, üle 40 000 t vilja. W. Ulbricht avaldas veendumust, et kaubavahetus järgnevatel aastatel veelgi laieneb.⁶⁴

⁶² Юсупов, В. П., Денко, А. Н., Международные экономические отношения Германской Демократической Республики, М., 1963, к. 55

⁶³ Якович, В., К вопросу социалистического сотрудничества в СДР, Дрезден, 1968, к. 170.

⁶⁴ Тамар, к. 179

Esimene kaubandusleping Nõukogu-
Liidu ja SDV-i vahel kirjutati alla
1950. a. aprillis.⁶⁵

Kaubavahetust Nõukogu Liidu ja SDV-i
vahel võib iseloomustada järgmiste and-
metega: kui võtta kaubavahetus nende
vahel 1946. a. 100%, siis 1947. a. oli see ju-
ka 147%, 1948. a. 331% ja 1949. a. 534%.⁶⁶

29. sept. 1950. a. SDV võeti vastu VMAN-i
liikmeks.⁶⁷ See oli tunnustuseks, et SDV
oli täielikult vastu võetud rahuarmas-
tavate riikide ringi.

Kuni 1955 a.-ni tuginesid majandus-
liidud sidemed SDV-i ja sotsialismi-
maade vahel põhiliselt ringlussfääri-
le s.t. toiminguid kaubavahetuse liinis.
Edaspidi kui tööstus hakkas arenema
kiirema tempoga tekkis sotsialismi-
maade vahel vajadus koordineeri-
tud perspektiivplaanide järele ja ma-
jandussidemed hakkasid arenema
ka materiaalse tootmise sfääris.⁶⁸ Selli-
sed koordineeritud plaanid aitavad paremi-
ni ära kasutada loodusvarasid ja teosta
just seda, mis antud maale kõige kasulikum

⁶⁵ Колумесаров, В. П., ... lk. 56

⁶⁶ Jarnas, lk. 55

⁶⁷ Внешняя Торговля Советских Социалистиче-
ских стран, М., 1967, lk. 91

⁶⁸ 10 лет ТДР..., lk. 224

oli.

Nõukogude Liit aitas SDD-l luua oma metallurgiatööstust ja maxinaehitust.

1. jaan. 1951. a. - viisaastaku esimene aasta esimene päeval - pandi üles metallurgia-kombinaadi „Ida“ esimene kõrgahju alus. See kujutas endast viisaastaku üht tähtsamat ehitust ja oli SDD-i ja Nõukogude Liidu sõprus ja koostöö väljenduseks. Samal ajal vernis teine metallurgia-kombinaat „Lääs“. Siin võeti kasutusse uus sulatamisviis, mille tulemusena sai kasutada kehalikku rauamaani, mille rauasisaldus oli väga madal.

Juba 1951. a. sept. sõlmiti SDD-i ja Nõukogude Liidu vahel esimene teaduslik-tehnilise koostöö leping. Selle alusel lubati vahetada informatsiooni ja kogemusi tööstusliku teotmise oras, alles moodustati komisjon, kuhu kuulus kummaltpi poolt viis esindajat.⁶⁹

SDD-i majanduslike portsiionide kindlustamiseks andis suurt toetust SDD-i konverents juulis 1952. a., kus võeti vastu otsus sotsialismi aluste rajamisest.

⁶⁹Соглашение о научно-техническом сотрудничестве между союзом Советских Социалистических Республик и Германской Демократической Республикой, Сборник..., вып. XIV, М., 1957, кн. 222

Aastatel 1953-1955 toimus kaubavahetus Nõukogude Liidu ja SDB-i vahel esimese pikaajalise kaubanduslepingu alusel. SDB-i kaubavahetus sotsialismileeri maadega (milj. rublades):

	1950. a.	1952. a.	1955. a.
Ekspord	1108	2219	3761
Import	1425	2320	3313 ⁷⁰

sellest kaubavahetus Nõukogude Liiduga (milj. rublades):

	1950. a.	1955. a.
Ekspord	743	2025
Import	640	1915 ⁷¹

Tõedud andmete alusel ekspord Nõukogude Liitu moodustas 1950. a. 67,06% kogu ekspordist sotsialismimaadesse ja import vastavalt 44,9%. Saadeldava perioodi lõpus oli Nõukogude Liitu ekspord veidi langenud - 53,8%, kuid sissevedu Nõukogude Liidust sotsialismileeri ulatuses oli suurenenud - 57,8%. Seega sotsialismileerimaade kaubavahetusest SDB-ga ülipeole ekspordist ja impordist langes Nõukogude Liidule.

Nõukogude Liidu rahulepingu projektis, mille ta esitas 10. märtsil 1952. a. on jao-

⁷⁰ 10. märtsi SDB..., lk. 223

⁷¹ Samas, lk. 228

tuse. Majandusliinud sättud alla kirjuta-
 tud: Sarsamaale ei panda mingeid
 kitsendusi tema rahvaaja majanduse
 arendamisel, mis peab teenima sarsa
 rahva headu tõusu. Sarsamaal ei ole
 ka mingeid kitsendusi kaubanduse
 suhtes teiste maadega, merelaevanduses,
 pääsus maailmaturgudele.⁷² Nõu-
 ministri nõupidamisel jaan.-veebr. 1954.a.
 täiendustega esitatud rahulepingu pro-
 jecti jaotusele. Majandusliinud sätted
 lisati juurde, et Sarsamaa vabastatakse
 täielikult riiklike sõjajärgsete võlgade ta-
 sumisest, välja arvatud võlgnevus rau-
 bandusline kohustuste alal.⁷³

25. veebr. - 2. märtsini 1955. a. viibis
 Leipzigi laadal Nõukogude Liidu va-
 litusdelegatsioon. Nõukogude Liidu ollinist-
 rite Nõukogu esimehe asetäitja A. Mironjan
 nimetas seda laata hilis, mis rasvõi
 lähikese aja jooksul ja ainult ühes späa-
 ris ühendab kunstlikult lõhestatud üle-
 sarsamaalist liili.⁷⁴

⁷² Проект Соединения правительств о мирном
 договоре с Германией, "Третья", II. III 1952г.

⁷³ Советское правительство и министр
 иностранных дел СССР Г. М. Маленков, Меткоукарогиле
 икономия и вконтра поимина СССР, II, 1957, л. 223

⁷⁴ На перу первом заместителе председателю Совета
 Министров СССР А. М. Микояна на приеме
 в ЦК КПСС председателю Всесоюзной Профсоюзной
 Конференции СССР 28 февраля 1955 года, Документальное...,
 II, 1956, л. 307-308

Teale edukaid kaubanduslinne läbi-
rääkimisi ettepoole kirjutati seal 24.
märtsil 1955. a. alla järgnevale kou-
banduskokkuleppele.⁷⁵

3. sept. 1955. a. kirjutati alla proto-
kollile tihedast teaduslinn - tehnilisest
koostööst Nõu nõude Liiduga.⁷⁶

⁷⁵ Подписание протокола о взаимных поставках
товаров СССР на 1955 год, Документы...,
М., 1956, кн. 313

⁷⁶ Протокол вченого научно-технического
сотрудничестве СССР, Документы..., М., 1958,
кн. 233

III peatükk

Saksa Demokraatlikud
Vabariigi ja Nõukogude
Liidu suhted 1956-1964. a.

Aastatel 1956-1964 püüdsid SDN ja Nõukogude Liit leida uusi teid ja meetodeid teineteisele lähenemiseks ja vastöö tugevdamiseks. Perioodi üheks kõige iseloomulikumaks jooneks oli SDN-i võitlus selle eest, et mõlemad Saksa riigid ütleksid ära tuumarelvast ja jõe kasutamise kohta kahe riigi vaheliste vaidluskohtade arutamisel. Nõukogude Liit teatas neid SDN-i ettepanekuid ja tegi omalt poolt suuri jõupingutusi, et tagada Saksamaa probleemide rahumeelne reguleerimine. Saksamaa ühtsuse taastamise küsimuse arutamisel tuli lähtuda sellest, et 1955. a. mais kujunes Saksamaa küsimuses printsipiäälselt uus olukord seoses SDN-i liitamisega agressiivse NATO blokki, millele vastuses moodustati Euroopa sotsialistlikud riigid Narsa-rii lepinguosaliste riikide blokki.

Alates 1956.a. arenes SDV-i majandus
teise viisaastanu plaani alusel. Selle plaani
ja seitseaastanu plaani (seitseaastanu
plaani võttis vastu Rahvaroda 1. ent. 1959.a.)
täitmisel olid suureks toeks SDV-Nõuko-
gude Liidu kaubandus-majanduskonku-
lepped. Teise viisaastanu plaani täit-
misel osutas suurt abi SDV-i ja Nõuko-
gude Liidu konnulepe, mis sõlmiti
1956.a. juulis Moskvas. Konnuleppe erili-
ne tähtsus on selles, et viisaastanu
esimese aasta plaan täideti SDV-s mitte-
rahuldavalt. Tööstuse kogutoodangu
maht täideti vaid 96,7%, ettevõttes
oliraskusi varustamisega. Ei piisanud
nivõsist, konist. Konnuleppe kohaselt
andis Nõukogude Liit SDV-le soodsatel
tingimustel piirajalist krediiti 750
miljoni rubla ulatuses. Samuti lubas
Nõukogude Liit abistada SDV-i auto-
mööndu jaama ehitamisel. 1956.a.
juulikuu läbirääkimiste üksus kesk-
ses punktis oli ka SDV-i enda
tööstusvõimsuste ratsionaalne koostamine.

¹ Внешняя политика Германской Демократической Республики..., lk. 140.

² Глюкманов, П. А., ... lk. 245.

1957. a. sept. Nõuogude Liidu ja SDV-i vahel sõlmiti järjekordne kaubandus-
majanduskokkulepe 1958-1960. a.³

21. nov. 1959. a. kirjutati alla protokol-
lile piirajalise kaubanduskokkulepe koh-
ta 1961-1965. a.⁴ See avas uued perspek-
tiivid SDV-i ja Nõuogude Liidu kauba-
vahetuse arendamiseks. Hiljem võeti
piirajaline kokkulepe aluseks aastast
kaubavahetuste planeerimisel. Eri sõl-
miti piirajalise kokkulepe alusel

23. veebr. 1961. a. kaubanduskokkulepe
1961. a.-ks. Kaubavahetuse tase pidi 1961. a.
silitama 13% -lt 1960. a. taseme.⁵

5. märtsil 1962. a. kirjutati alla preto-
kollile vastastikusest kaubavahetu-
sest 1962. a.⁶

Nõuogude Liidule kuulus SDV- i
väliskaubanduses kindel esikoht. Sideme-
te arendamisel Nõuogude Liidu ja
SDV vahel oli erakorraline tähtsus fak-
til, et SDV- l ei ole tähtsapanuväärseid
tootainkaas peale puuvilla ja kaali-
soola, seepärast oli vajadus enamuse

³ Кушндаров, В. Д., ... лк. 658.

⁴ Драрева, Н. П., ... лк. 33.

⁵ Кошунцапов, В. П., ... лк. 61.

⁶ Временная комиссия Терманской Демонстрационной Группы ... , лк. 157.

tähtsast toorainest sisse vedada.

Ette näitens di Nõukogude Liidu era
SDB-i üldimpordis 1963. a. vastavalt
malin 99,2%, rauamaak 93%, te-
ras 86%, nafta 95%, kivisüsi 6,3%,
puuvill 85%, saunaterjalid 92%.⁷

1956. a. sõlmiti SDB-i ja Nõuko-
gude Liidu vahel uus üks kokkulepe;
see oli suunatud kadude vähenda-
misele põllumajanduses, nimelt kokku-
lepe ühisus võitlusel põllumajandus-
taimede kahjurit ja haiguste vastu.
Mõlemad pooled lubasid viia läbi
süsteematilist kontrolli haiguste ja
kahjurit avastamiseks ning infor-
meerida tulemustest teineteist.⁸ Sa-
nuti lubati müüa teineteisele vasta-
vat aparatuuri, masinaid, kemikaale.⁹

18. det. 1962. a. sõlmiti SDB-i, Nõu-
kogude Liidu, Poola vahel kokkulepe
naftajuhime ehitamiseks.¹⁰

⁷ Пойжыков, А., Союзамистурская Германия -
росударство мира и дружба, "Коммунист"
№ 14, 1964, лк. 39.

⁸ Конвенция между правительством Союза
Советских Социалистических Республик
и правительством Германской Демокра-
тической Республики по карантину и
защите сельскохозяйственных растений
от болезней и вредителей, Сборник ...,
вып. XVII и XVIII, М., 1960, лк. 364

⁹ Там же, лк. 366

¹⁰ Внешняя политика Германской
Демократической Республики ..., лк. 152.

Albrecht Schneider, IDN-i nafta destilleerimistehaste noondix nafta impordi-
-osakonna juhataja ütles 1964. a, et
nafta magistraal „Lõprus“ on saanud
IDN-i nafta töötlemistööstuse peami-
sus teitearteriks.¹¹ IDN-i uus arenevu-
maid tööstusharusid - keemiatööstus-
kasutab laialt naftasaadusi, mis saa-
dakse põhiliselt naftajuhtme kaudu im-
portitavast naftast.

Nõukogude Liidu naftatoodang on
tõusnud 30 korda kui võrrelda aastaid
1913 - 1967, 9,2 miljenilt tonnilt 286,6
miljenile tonnile.¹² Nafta tootmise kase
Nõu Liidus tegi võimalikuks seda nii
suurt hulkaades importida.

IDN ja Nõukogude Liit on mõlemad
VMAN-i liikmed. Nende majandusliku
koostöö areneb selle organisatsiooni
raames ja teeb võimalikuks riikide rieh-
mise ressursside ratsionaalse ärasam-
tamise.

Koostöö vormid VMAN-i riikide vahel
on pidevas arengus. Kui tema esimestel
aastatel oli põhiliselt koostöö vallas

¹¹ „Edasi“, 26. IX 1964. a.

¹² Опышев, С., Современное развитие „Нефть Европы“;
№ 50, 1968, lk. 5.

kaubanduse ja krediidi sfääris, siis 50-te aastate lõpul uurisid eelne sotsialistliku tööjaotuse kõrgemad normid - tootmise spetsialiseerumine ja kooperaerumine.

Spetsialiseerumine ja kooperaerumine annavad igale maale võimaluse mitte allustada oma jõude vaid jöörata põhitähelepanu nendele majandusharudele, mille arendamiseks on tal vajalikud tingimused: teoraine baas, kvalifitseeritud tööliste vaader ja insener-tehniline personal, tootmisvõimekused.

SDV-i tähtsatus spetsialiseerumisharudeks on maximeeritud, eriti keemia- tööstuse sisseadmed, metallitöötlemis- pingid, laevad, peenmekhaanika ja optika tootjad.¹³

Alumiseks on toimunud ka VMAN-i maade rahvamajandusplaanide koordineerimise etas.

Kuni 1964. a. ni raabusid VMAN-i maade rahvamajandusplaanid koordineerimisele juba kinnitatutena oma

¹³ Канароев, М. П., ..., lk. 107.

oma riigis. Kinnitatud plaanides ei saanud enam teha olulisi muudatusi ehkki vahel majanduslik vajadus nõudis seda. Peale 1964. a. aga viianu enne koordineerimist läbi pikema aja jooksul konsultatsioonide, koordineerimisele lähevad majanduse arengu projektid ja alles peale seda nad kinnitatakse igas riigis eraldi.¹⁴

Kui 1950. a. oli VMAN-i maade osa maailma tööstustoodangus 18%, siis 1962. a. oli ta tõusnud juba 31%-ni.¹⁵

¹⁴ Саваров, М. П. ..., к. 106.

¹⁵ Совет экономической взаимопомощи: умови и перспективы, „Глобал Вестник“, № 17, 1964, к. 24.

Kultuurivõimete laialdane areng SDV ja Nõunegude Liidu vahel sai alguse 50. te aastate keskel.

Nastavalt Nõunegude Liidu valitru-
se otsusele 20. maist 1955. a. anti SDV-le
üle riida tähtsaid arhiivimaterjale, mis
peale sõda olid heidud Nõu Liidus. Ma-
terjalide hulgas oli suur hulk Prussi
ja Sassa välisministeeriumi docu-
mente 1837-1945. a.; vanimad do-
kumendid ulatusid XIV sajandisse.¹⁶

1. juulil 1955. a. kirjutati alla kokku-
leppele uutest printsiipidest koostöös
kino valdkonnas SDV-i ja Nõunegu-
de Liidu vahel.¹⁷

Inimese siindumises kujunes Nõu-
negude sõdurite poolt päevistatud Drete-
ni galerii maalide üleandmine. Mäi-
rus üleandmise kohta andis Nõu Li-
du ellinistri Nõunegu välja 1955. a.
märtsi lõpul.¹⁸ üleandmise ant ise

¹⁶ Передача правительством СССР правительству Германской Демократической Республики ватных архивных ма-
териалов, Документы..., М., 1958, л. 199

¹⁷ Договоры о новых принципах сотруд-
ничества СССР в области кино, Доку-
менты..., М., 1958, л. 200-201.

¹⁸ Постановление Совета Министров СССР
о передаче Совету Министров Германской
Демократической Республики 750 произ-
ведений искусства Дрезденской галле-
реи, Документы..., М., 1956, л. 314.

leidis aast 25. aug. 1955. a.,¹⁹ seoses sellega
vübis 23-27. aug. 1955. a. Moskvas SDV-i
valitsusdelegatsioon esotas välismini-
ster Bolziga²⁰. Iga üleantud maali
kohta koostasid mõlema maa eksper-
did passi, kuhu oli märgitud kunsti-
teose number. Enne üleandmist orga-
niseeriti Moskvas Puškini nim. Kuju-
tava Kunsti Muuseumis näitus.

1958. a. anti SDV-le üle kõik üle-
jäanud kunsti väärtused, mis päästi-
ti võõrriigide vägede poolt sõjate-
gevuse ajal Lääsmaale territooriumil.
Enne üleandmist korraldati parima-
test samuti näitused — Moskvas
Puškini nim. Kujuitava Kunsti Muu-
seumis ja Leningradi Ermitaažis.
Näitusel olid esindatud Berliini, Dres-
teni, Getha, Leipzigi muuseumi-
te maalid, graafika, skulptuurikogud.²¹

26. apr. 1956. a. sõlmiti SDV-i ja
Nõukogude Liidu vahel kokkulepe

¹⁹ Официальная передача картин пра-
вительственной делегацией Германской
Демократической Республики первым
заместителем министра культуры
СССР Кафтановым, Документ...,
М., 1958, кн. 225.

²⁰ Предоставление правительственной делегацией
Германской Демократической Республики
с 23 по 27 августа 1955 года в Москве
в связи с передачей картин Дрезденской
Галереи, Документ... М., 1958, кн. 225

²¹ "Травга", 3. VIII 1958 г.

kultuuri- ja teadusalasest koostööst. Peale lepingule allkirjutamist ütles Nõukogu Liidu kultuuri ministri asetäitja Surin, et kokkulepe avab uue etapi kahe maa kultuurisuhetes, sest see on esimene riiklik kokkulepe kultuuri ja teadusliku koostöö nimistuses SDV-i ja Nõukogu Liidu vahel.²² Kokkulepe nägi ette koostöö arendamist ja kindlustamist kultuuri, teaduslike ja hariduslike asutuste ja organisatsioonide vahel austades vastastikust suveräniteeti ja mittevahelesegamist siseryadesse.²³ Koostöö vormidest on lepingus nimetatud delegatsioonide vahetamine, üksteise kultuuritegelaste saatmine teise riiki esinema, kultuuriansamblike vahetamine, spetsialistide vahetamine loengute lugemiseks.

Det. 1964. a. sõlmiti uus kultuuri ja teadusliku koostöö leping SDV-i ja Nõukogu Liidu vahel.²⁴

²² Подписание соглашения о культурном и научном сотрудничестве с СССР, Документы..., № 197, lk. 362

²³ Соглашение между правительством Союза Советских Социалистических Республик и правительством Германской Демократической Республики о культурном и научном сотрудничестве, Берлин..., вост. xvii и xviii, № 1960, lk. 635

²⁴ Союз с будущими, Дрезден, 1969, lk. 40.

1956. a. andis Nõunogude Liit üle SDV-le kaks raamatukogu.

Aprillis 1956. a. anti üle peaaegu 300 000 köidet, mis kuulus Getha raamatukokku ja mida peale sõda heiti Nõunogude Liidu Teaduste Akademia Raamatukogu Leningradis.²⁵ Raamatukogu sisaldas hinnalisi näidatuid, näiteks XV saj trükitud teoseid, nende seas noide, mis oli trükitud Gutenbergi trükihojas.

Teisus raamatukokuks, mis üle anti oli Klara Letkini iniliin raamatukogu. 1939 a. -st heiti seda Moskvas Riiklikus Revolutsiooni Muuseumis.²⁶

Raamatukogu sisaldas hinnalisi materjale Saksa sõjal-demokraatliku liikumise ajalehe kohta, kommunistliku partei ajalehe ja naisliikumise ajalehe kohta.

1956. a. ent. sõlmiti Nõunogude Liidu ja SDV-i vahel kokkulepe koostöö kohta raadio ja televisiooni valdkonnas.

²⁵ Речевые Президиума Академии наук СССР о передаче Физико-математической библиотеки Германской Демократической Республики, Документы..., М., 1958, кн. 343

²⁶ Библиотека Клавы Цейлих передана Германской Демократической Республике, Документы..., М., 1958, кн. 366.

Selle alusel lubati arendada koostööd kõigis saadete valdkonnas ja valmistada ette spetsiaalseid saateid teineteisele.²⁷ Igal aastal lubati saata vastavalt SDV-ki või Nõukogude Liitu 6-8 töötajat kolmeks nädalaks kogemuste vahetamise eesmärgil.²⁸

50-te aastate teisel poolel tekkisid sidemed ka SDV-i ja Nõukogude Liidu ajaloolaste vahel.

1957. a. 25-30. nov. toimus Leipzgis esimene SDV-i ja NSV Liidu ajaloolaste teaduslik konverents, mis oli pühendatud kahe küsimuse arutamisele: Otsobri revolutsiooni mõju Sarsamaale ja II maailmasõja reaktiivsele historiograafiale ja ajakirjanduse kriitika.²⁹ Istungi suur tähtsus seisnes selles, et esimest korda kogu põhjalikkusega esitati erinevaid arvamusi paljudes veel lahendamata küsimustes.

²⁷ Соглашение о сотрудничестве в области радиовещания и телевидения между Гидротелеграфным управлением Рагвоинформмашини министерства культуры Союза советских социалистических республик и Государственным радиотелеграфом Германской Демократической Республики, Воен. XVII - XVIII ..., М., 1960 лк. 389

²⁸ Там же, лк. 392

²⁹ В. Д. Куликовкин, Обсуждение проблемы германской революции 1918 г. на первой сессии историков СССР и ГДР в Лейпциге, «Вопросы истории», № 7, 1959, лк. 103

1964 aastaks oli möödunud seitse aastat SDN-i ja Nõukogude Liidu ajaloolaste koostööst. Selle aja jooksul oli toimunud rida ühiseid istungeid ja välja antud ka ühiseid väljaandeid. 1963. a. tähistati koos Leipzigi „rahvastelahingu“ 150 aastapäeva. Selle auku toimus 15-18. sept. 1963. a. Berliinis SDN-i Teaduste Akadeemia eestvõtmisel NSVLiidu ja SDN-i ajaloolaste ühine istung³⁰. Arutati 1813. a. rahvastel vastu võitlust Napoleoni vastu.

21. märts. 1958. a. sõlmiti kokkulepe aspirantide ja üliõpilaste vahetamise kohta alates 1958/1959. õppeaastast.³¹

³⁰ Научная сессия историков СССР и ГДР, „Вопросы истории“, № 3, 1964 г. стр. 167.

³¹ Соглашение между правительством Союза Советских Социалистических Республик и правительством Германской Демократической Республики об обмене аспирантами и студентами для прохождения совместных в учебно-научных учреждениях и научных учреждений своих государств, Берлин... воен. ф. М., 1961 г. стр. 659

27-28. jaan. 1956. a. toimus Narraavi
lepinguosaliste riikide Poliitilise Kon-
sultatiivkomitee esimene istung, kus
pöörati erilist tähelepanu SDV-le. SDV-l
polnud Narraavi lepinguosaliste riikide
bloni loomise ajal Rahvuslinna ar-
meed, seega ei saanud tema esin-
daja kuuluda ühinenud relvastatud
jõudude ülemjuhatakse. Sel pool mai-
nitud istungjärgul võeti vastu SÜÜS
Keskkomitee I sekretäri W. Ulbrichti
ettepanek - peale SDV-i Rahvusarmee
moodustamist lülitada tema osad
ühinenud relvastatud jõududesse
ja nimetada SDV-i kaitseminister
üks ühinenud relvastatud jõudu-
de ülemjuhataja asetäitjaks.³² See ette-
panek sai peagi teoks. 24 mail
1958. a. oma teisel istungil Poliitiline
Konsultatiivkomitee kinnitas SDV-i
Rahvusarmee lülitamise ühinenud
jõududesse.³³

³² Временная комиссия Германской Де-
мократической Республики..., lk. 138

³³ Samas, lk. 138.

Kõrvuti sellega, et Nõukogude Liit kui üks Narsaari parti liige võttis aktiivselt osa Poliitilise Konsultatiivkomitee istungetest, kus arutati küsimusi seoses SDV-ga, astus ta väljaspool selle raame aktiivselt samme kahe Lansa riigi lähendamiseks. 2. märtsi 1956. a. TASS-i avalduses märgitakse, et Nõukogude Liit on valmis esutama kaasaabi mõlemale Lansa riigile nende vahel kokkuleppi saavutamiseks. Mis puutub Nõukogude Liidu ja SDV-i suhtesse, siis Nõukogude Liit eliseisukohal, et on olemas kõik tingimused heades sõbralikus suhtes.³⁴

24-30. märtsini 1956. a. teimus SSÜP III konverents, kus kinnitati teise viis-aastaku direktiivid. Eriülevõetavalt esines viis-aastaku plaanidest, olid need plaani põhilised näitajad koordineeritud Nõukogude Liidu ja teiste sotsialistlike riikide plaanidega.³⁵ See avas tee SDV-i rahvamajanduse laiale spetsialiseerumisele.³⁶ Nimetatud planeerimine eeldas juba elnevat koostööd nende riikidega ning võetud plaanide ellu-

³⁴ Третья, 2. III 1956 г.

³⁵ Драрева, К. П., Понев, Н. Н., Германская Демократическая Республика в системе международных социалистических отношений, М., 1963, с. 20.

³⁶ Германская история в новое и новейшее время, Т. 2, М., 1970, с. 504

võimiseks pidid koostöö raamid veelgi laienema. Seejärel oli edaspidise poliitilise ja majandusliku koostöö tugevdamine sotsialistliku maailmasüsteemiga ja eriti Nõukogude Liiduga. SDN-i üks tähtsamaid välispoliitilisi ülesandeid.

Nende sidemete tugevdamiseks aitas kaasa SDN-i Rahvaste delegatsioonide Nõukogude Liidus 25. aprillist 18. maini 1956. a. Rahvaste erimees J. Dikman mainis kokkuvõtteid tehes sellest külasõidust, et esikohal seisis reisi riiklik poliitiline tähtsus.³⁷ Reisi ajal suurendati niiuõrd on kasvanud SDN-i rahvusvaheline autoriteet sellest ajast peale, mil 1955. a. sept. Nõukogude Liidu ja SDN-i vahel sõlmiti leping, mille alusel SDN sai täiesti suveräänsena rüügas.

18. juunil 1956. a. sõlmiti Moskvas SDN-i ja Nõukogude Liidu vahel kokkulepe, seeuõrd õhuliikluse kohta.³⁸ Kokkulepe reguleeris lennuliini Berliin-Moskva korraldamise küsimust.

³⁷ Избрания председателю Старогой напайи г. ра. Москва. Дикманна на за сс-ганни Старогой напайи 28. мая, 1956 г. по поводу гласности парламентария Германия Демократической Республики в Советский Союз, Документ... , М., 1958, л. 352.

³⁸ Тегуисамме соламетунна о воздушнои соолузуени с СССР, Тамса, л. 367

SDV jätkas jõupingutusi kontakti saavutamiseks oma naaberriigiga - SSV-ga. 18. jaan. - 29. veebr. 1956. a. tegi SDV-i valitsus SSV-i valitsusele rida ettepanekuid, mis olid suunatud pinevuse lõdvenemisele Saksamaal ja kahe riigi lähenemisele³⁹. Bonn'i valitsus ei vastanud nendele ettepanekutele.

12. mail 1956. a. tegi SDV-i Ministrite Nõukogu esimehe esimees austäitja W. Ulbricht SSV-le ettepaneku vüa läbi läbi-vaikimised järgmistes küsimustes: armee koosseisu piiramine, mitte sisse vüa sõjaväe-kehustust, astuda koos väija aatomirelva paigutamise vastu Saksamaa piin- nale, võitlus igasuguse sõjapropaganda vastu. Seda ettepanekut korraldi 29. mail 1956. a.⁴⁰ SSV-s nendele SDV-i ettepanekutele samuti ei reageritud. Kõrvuti sellega püüti teha katsed luua vale mulje nõ- gu astuks Nõukogude Liit väija Saksamaa ühendamise vastu. Vastusena sellele märgiti TASS-i avalduses 22. juunil 1956. a. et Nõukogude Liidu positsioon Saksamaa

³⁹ Ваксиль, М., Германская Демократическая Република, М., 1961, лк. 66.

⁴⁰ Вкешняя позиция Германской Демократической Републики..., лк. 105.

maa küsimuses on kõigile teada, ta püüdleb ühtse demokraatliku ja rahuarmastava Saksa riigi loomise poole. Ühtlasi toonitati, et Nõukogude Liidul tuleb arvestada sellega, et katsed reguleerida Saksamaa küsimust nelja suurriigi vaheliste läbirääkimiste teel pole kümne aasta jooksul andnud positiivset tulemust⁴¹

16-17. juulini 1956. a. toimusid Moskvas SDV-i ja Nõukogude Liidu läbirääkimised. Põhirõhk asetati riigi majandusliku koostöö tugevdamisele. Saksamaa ühendamise küsimuses avaldati üksmeelset arvamust, et käesolevatest tingimustest ei ole teist teed Saksamaa ühendamiseks kui otsesed läbirääkimised ja kokkulepped SDV-i ja SSV-i valitsuste vahel⁴²

Kõigile senistele SDV-i püüdlustele luua ühtne riik Saksamaa pinnal, lisandus 1957. a. uul uus ettepanek - luua Saksamaa konföderatsioon.⁴³ SDV lähtus asjaoludest, et käesolevates tingimustes ku-

⁴¹ "Третьяк", 22. VI 1956 г.

⁴² "Третьяк", 18. VII 1956 г.

⁴³ "Третьяк" о nomine..., lk. 40.

jutas kahe Saksamaa riigi konföderatsiooni loomise idee endast ainult reaalset alust Saksamaa järk-järguliseks ühtnuse taastamiseks. Saksamaa konföderatsiooni pidi olema ükspoolne ja täiesti võrdõiguslik kahe Saksamaa riigi liit.

SDU-i poliitika Saksamaa ühendamise teedest, sealhulgas ettepanek lüüa Saksamaa konföderatsiooni leidis täielikku toetust Nõukogude Liidu poolt.⁴⁴ Nõukogude Liidu Välisministriumil avalduses 3. aug. 1957. a. hinnati SDU-i plaani lüüa Saksamaa konföderatsiooni kui reaalset võimalust liigutada surnud punktist edasi Saksamaa ühendamise probleemi.⁴⁵ Omalt poolt oli Nõukogude Liidu valitsus valmis astuma praktilisi samme, selleni et lähendada kaht Saksamaa riiki. Üheks sellises näitus oli diplomaatiliste suhetesse raskendamine mõlema Saksamaa riigiga. Nõukogude Liit oli ühtlasi ainusaks suurriigiks kellel sellised suhted olid mõlema Saksamaa riigiga.

⁴⁴Травга о политике..., lk. 40.

⁴⁵Записки Министре́ва иностранных дел СССР, "Травга", 3. VIII 1957 г.

3-8. jaan. 1958. a. leidsid Moskvas
akt S DV-i ja Nõukogude Liidu partii-
ja valitsusdelegatsioonide läbirääki-
mised.⁴⁶ S DV ja NSLP Keskomitee esin-
dajate vahelise mõttevahetuse käigus pöi-
rdati erilist tähelepanu Lääne- ja Lõuna-
maal militarismi taaselustumisele
ja seoses sellega kujunevale tõsiseli ohu-
koogu maailma rahva jaoks. Delegat-
sioonid rääkisid ka kontaktide lai-
damisest S DV-i ja Nõukogude Liidu
vahel.⁴⁷

12. märtil 1957. a. kirjutasid S DV ja
Nõukogude Liit alla kokkuleppele, mis
reguleeris Nõukogude vägede viibimist
S DV-s. Kokkuleppe sõlmimisel arvestati
seda, et S DV-i territooriumil viibisid
lääneriikide väed ja et sinna olid loo-
dud NATO vägede baasid. Arvestades, et
sõjasa militarismi taassünniga tekkis oht
rahule loeti Nõukogude vägede jäämist
S DV-i territooriumile vajalikuks.⁴⁸

⁴⁶ Курьбалин, В. Д., Вспомин новейшей истории
Германии, М., 1962, в. 658

⁴⁷ Совместное заявление Правительственных
делегаций Советского Союза и Германской
Демократической Республики, "Правда",
2. I 1957 г.

⁴⁸ Соглашение между Правительством Союза
Советских Социалистических Республик и
Правительством Германской Демократической
Республики по вопросам, связанным с времен-
ными нахождением советских войск на территории
Германской Демократической Республики, Сборник...,
вып. XII. М., 1960, в. 86-87

1957. a. di SDV-s ühens neskonsprobleemins võitlus aatomirelva vastu Lääne-Saksamaal. 3. aprillil 1957. a nõudis peaminister O. Grotewohl valitsusavalduses juba varem esitatud ettepanemuid — keelata Saksamaa territooriumil igasugune aatomisõja ettevalmistamine ja propaganda, leppida kahe Saksa riigi valitsusel omavahel kokku aatomirelva keelamisest, astuda sõja aatomirelva paigutamise vastu Saksamaa territooriumile.⁴⁹

27. juulil 1957. a. tegi SDV-i valitsus avalduse, milles anti hinnang senisele võitlusele Saksamaa ühtsuse eest. Märkiti, et näseleval ajal seisab Saksamaa ühendamise suuremate raskuste ees kui kunagi varem.⁵⁰ Konkreetseks teeks kahe Saksa riigi lähene misel loeti SDV-i ja SSV-i erindajate konverentri kokkutõukumist.

10. mail 1957. a. sõlmiti SDV-i ja Nõukogude Liidu vahel konsulaar kokkulepe. See nägi ette konsulite tegevuse korra, nende kodustused ja privileegid

⁴⁹ Внешняя политика Германской Демократической Республики..., lk. 107.

⁵⁰ Травга о политике..., lk. 111

ja kohustuslikud funktsioonid mõlemas rügis.⁵¹

7. 14. aug. 1957. a. leidis aset SDV-i ja Nõukogude Liidu partei- ja valitsusdelegatsioonide uus kohtumine.⁵² Kenst anteeriti mõningat rahvusvahelise pingese lödunenemist, kuid kriipsutati alla vajadust jätkata võitlust rahu kindlustamise eest. Peamiseks ülesandeks selles võitluses leeti aatomi- ja vesinikuulva täielikku keelamist. SDV-i delegatsioon teatas oma täielikust toetusel Nõukogude Liidu ettepanemitele iiro-desarmeerimise küsimustes.⁵³

1957. a. ent. võttis NATO istungjärku vastu plaani, mis oli seotud otsusega varustada Lääne-Saksa arme tüumarelvaga. Seoses sellega pöördus SDV-i valitus 11. det. 1957. a. Lääne-Saksamaa Bundestagi poole üleskutsega avada te aatomiraba ja kaaneri-
vaba tsoonile Kesk-Euroopas.⁵⁴

⁵¹ Консульский договор между Союзом Советских Социалистических Республик и Германской Демократической Республикой, Сторжик..., вып. XIX II, 1960 гл. 72.

⁵² Кульбакин, В. Д... к. 658

⁵³ История международных... II, 1967, к. 563

⁵⁴ Внешняя политика Германской Демократической Республики..., к. 108.

Lisaks sellele esitas V. Grotewohl 22. jaan.
1958. a. uue ettepaneku - via mõlemas
Saksa riigis läbi rahvaarvustlus kultu-
mise kohta aatomivaba tsoonis loomis-
se. Vaatamata kõigile ettepanekutele
25. märtil 1958. a. astus Bundestag väl-
ja Bundesveri varustamise eest aato-
mirulevaga.⁵⁵ Rahujõudude ettepanekisid
uued ülesanded, sest nüüdsest peale või-
ti ametlikult kurss Lääne-Saksamaa
varustamisele aatomirelvaga.

Nõukogude Liit heitatas SSV-i ta-
gajärgede eest, mida teeb kaasa selli-
ne Bundestagi otsus. Oma pöördumisi-
ses Bundestagi poole 31. märtil 1958. a.
on öeldud, et Lääne-Saksamaa rel-
vastamine aatomirelvaga kaotaks
ka selle ainukes tee, mis on jäänud
Saksamaa rahvusliku ühtsuse taas-
tamiseks - SDV-i ja SSV-i vahelise
lähenedamise ja kokkuleppe tee.⁵⁶

24. juunil 1958. a. Nõukogude Liit vä-
hendas täiendavalt SDV-i välgamine-
kuid Nõukogude Liidu vägedele ja

⁵⁵ Временная комиссия Германской Демокра-
тической Республики..., lk. 109

⁵⁶ Слова Лобкинского и правительств и правительств
by Германской Демократической Рес-
публической, "Труды", 1. IV 1958 г.

varsti teatas, et 1. jaan. 1959. a -st loobub ülejäänud summadest.⁵⁷

Tähtsaks sündmuseks SDV-i elus oli SDÜP V kongress, mis toimus juulis 1958. a. Kongressil kriipsutati alla, et vabariigis on juba loodud sotsialismi alused ja on loodud nõin vajalikuud eeltingimused sotsialismi võiduks.⁵⁸ Oma ettenandes ütles SDÜP Nõukomitee esimene sekretär W. Ulbricht suheldi kohta Nõukogude Liiduga, et viimase rahupoliitika liiab kõige suuremat teetust saksa rahva poolt.⁵⁹

5. sept. 1958. a. pöördus SDV-i valitsus Nõukogude Liidu, USA, Prantsusmaa, Inglismaa ja SõV-i poole konkreetsele ettepanekule rahulepingu küremanus sõlmimiseks.⁶⁰ Tä tegi ettepaneku moodus. tada kaus komisjoni: üks nelja riigi esindajatest, mis võiks alustada konsultatsioonide rahulepingu ede valmistamises ja teine SDV-i ja SõV-i esindajatest, kes peaus tegelema rahulepingu välja töötamisega samuti Saksaamaa ühtsus

⁵⁷ "Третья", 12. VII 1958 г.

⁵⁸ "Крыльцов", В. Д., ..., lk. 649.

⁵⁹ "Известия", В. Угопанова цайе и перу, II., 1961. а., lk. 642

⁶⁰ Бакумев, А., ..., lk. 72

taastamise probleemidega. Noodis mär-
giti, et rahuleping saab euroopa rahu-
liku arengu etrustavaus teguriks ja et
lepingu ettevalmistamine ise on juba
esimeses sammus selliste küsimus-
te lahendamisel, mis on seotud Saks-
maa probleemiga.

18. sept. 1958. a. teatas Nõukogude Liit
oma täielikust nõuselekust SDN-i ette-
panekutega rahulepingu kiire etteval-
mistamise kohta Saksamaaga ja aval-
das nõuseleku ka selles, et rahulepin-
gu ettevalmistamine kiirendaks ka-
he Saksa riigi ühendamist⁶¹. Vastavad
noodid saadeti samuti kolmele lääne-
riigile ja SFV-le.

7. okt. 1958. a. pöördus SDN-i valitsus
avaldusega SFV-i poole, kus nõuti, et Bun-
destag loobuks 25. märtsi 1958. a. otsusest,
et SFV väljuks NATO-st ja SDV astuks sel
juhul välja Varsaavi paktist, et mõlemad
Saksa riigid liituvad automaatselt
trooni.⁶²

27. nov. 1958. a. viitas Nõukogude Liit
noodid USA, Inglismaa, Prantsusmaa

⁶¹ «Кто-то обвиняет правительство
Германской Демократической Республики»,
«Правда», 20. IX 1958 г.

⁶² «Внешняя политика Германской Демокра-
тической Республики», ..., л. 110.

valitsustele. Selles tõstatati küsimus ebanormaalse olukorra likvideerimisest Lääne-Berlinis. Nõukogu Liidu valitsus teatas, et on kolm võimalust Lääne-Berlini probleemi lahendamiseks. Parim nendest põhines Potsdami etuste täitmisele. 1958. a. konkreetses tingimustes elas see tähendavud Sõv-i väljastumist NATO-st ja Sõv-i väljumist Varssavi paktist, et sumbeasni riigis poleks relvastatud jõudusid rohkem kui need, mis on vajalikud raskona hoidmiseks ja piiri kaitses. Loomulikult elas elnud ka see, et Berliin elus moodustanud ühe terviku selle riigi koosseisus, kelle territooriumit ta asub. Arvestades aga kujunenud situatsiooni pani Nõukogu Liit ette muuta Lääne-Berlin iseseisvaks poliitiliseks üksuseks — vabalinna, mis ei seaks end ei Sõv ega Sõv riigialadesse.⁶³ Oma valitsuse avalduses 8. det. 1958. a. teatas peaminister O. Grotewohl täielikult Sõv Liidu initsiatiivi Lääne-Berlini küsimuses.⁶⁴

⁶³ Жуковалов, П. А., ..., lk. 269

⁶⁴ Времская комиссия Берлинской Демократической Республики, ..., lk. 71.

sõjast osa Saksamaa poolt on juba ammu sõlmitud rahulepingud, kuna aga saasa rahval pole rahulepingut, siis on ta natud ebavõrdsele oluorda teiste rahvastega. Nõunegude Liit pani ette kutuda kahe kuu jooksul Saksavis või Praha kerku rahukonverents, et läbi vaadata rahulepingu projekt, ihtlasi eli Nõunegude Liit valmis vahitama mõtteid rahulepingu kohta ka enne konverentsi kokkukutsumist kui sellis keegi avaldab soovi.⁶⁶

Rahulepingu projekt ise koosneb kuuest osast, kus eli kirjäs Saksamaa (§2 alusel mõistetakse „Saksamaa“ all kaht eksisteerivat Saksa riiki kuni nende ühendamiseni⁶⁷) ja liitlasriikide kohustused. Esimese osa moodustavad poliitilised ja territoriaalsed määrused. Selle alusel luband liitlasriigid rajada oma suhted Saksamaaga suverääniteedi ja territoriaalse puutumatus austamiseks, Saksamaa omalt poolt võttis kohustus lähendada rahvusvahelised vaidlusküsimused ainult rahuline va-

⁶⁶ «Жизнь рабочих и служащих СССР» № 10, 1959 г.

⁶⁷ «Мирный договор с Германией», Прага о нормализации..., lk. 119.

henditega.⁶⁸ Püriüksimus lahendati sa-
muti nagu Pötsdami konverentsil.
Teine osa oli täielikult pühendatud Sassa-
maa ühtsuse taastamisele. § 23 on öel-
dud, et mõlemad Sassa riigid võtavad
endale pidulikult kohustuse mitte kuna-
gi kasutada jõudu Sassa-
damise saavutamiseks.⁶⁹ Lütla-
sed onalt
poolt väljendasid valmisolekut aidata
taastada Sassa-
maa ühtsust. Kolmas
osa oli pühendatud sõjalistele ja neljas osa
majanduslikele sätetele.

Nõukogude Liidu rahulepingu pro-
jekt põhines ajade reaalsel pinnal.
Projektile allakirjutamine nähti ette mõ-
lema Sassa riigi või konföderatsiooni
poolt.

19. jaan. 1959. a. vastas S D N nõuko-
gude Liidu projektile. Selles hinnati nõu-
kogude Liidu projekti kui kõige positiiv-
semat ja konstruktiivsemat vastust
S D N-i 5. sept. 1958. a. noodile. 21. jaan.
1959. a. jõrdus S D V S F V-i valitsuse
poolt ettepanekuga alustada sees rahu-
konverentsi ettevalmistamist, samuti

⁶⁸ Мухомов Г. Г. и др. «Современная история СССР», стр. 119.

⁶⁹ Там же, стр. 126.

rahuprojekti ettevalmistamist.⁷⁰

4. 12. märtsini 1959. a. viibis SDP-s
NKP Keskomitee esimehe sekretär
ja NSVLiidu ministrite nõunogu esimees
N. S. Kruštšov. Ettevahetuse käigus pöö-
rati jällegi erilist tähelepanu Saksamaa
rahulepingu sõlmimise ettevalmistamisele.
Saksamaa rahulepingu sõlmimises nä-
gid nad kõige tähtsamad ja kõige pa-
kilisemat abinõu, mis normaliseeriks
olukorda Saksamaal.⁷¹

25. märtsil 1959. a. saatis SDP-i va-
lituus nõunogu Liidu valitsusele noo-
di, millest avaldab valmisenolekut osa-
võtta rahukonventsi Saksamaaga
sõlmitava rahulepingu aitamiseks.⁷²

Uma vastusnoodis võttis nõunogu Liit
selle valmisenoleku teadmiseks ja tervitas
SDP-i avaldust selle kohta, et ta emalt
poelt tuleb rõõm, mistama võimuses, et
anda panus nimetatud probleemi
lahendamiseks.⁷³

SDP valmistus Genfi välisminist-
rite nõupidamiseks. Rahvaõela kütis

⁷⁰ Временная комиссия Германской Демокра-
тической Республики, ..., lk. 74.

⁷¹ Коммунистический ЦКП Кeskomitee esimehe sekretäri ja NSVLiidu ministrite nõunogu esimehe
N. S. Kruštšovi Saksamaa Demokraatlikus Naha-
rühis viikimise kohta, "Rahva Hääl", 13. III 1959. a.

⁷² Холя Траркушевича ЦДР Траркушевичу СССР от 25
марта, "Трарга", 1. IV 1959 г.

⁷³ Холя Траркушевича СССР Траркушевичу ЦДР от
30 марта, "Трарга", 1. IV 1959 г.

heaks O. Grotewohli poolt esitatud SDN-i valitsusdelegatsiooni projekt Genfi nõupidamisel. Projekt sisaldas neli punkti, millest SDN juudi nõupidamisel lähtuma: rahulepingu sõlmimine, Lääne-Berlini küsimus, aatemiakatsooni loomine Kesk-Euroopas, Saksamaa taasühendamise.⁷⁴ NSD Liidu, USA, Inglismaa, Prantsusmaa, SDN, Sõv Nõukogu ministrite nõupidamine teinud 11. maist 20. juunini ja 13. juulist-5. aug. 1959. a. Genfis.

Tähtis on see, et kõik nõupidamisest osavõtjad tunnistasid vajadust muuta olukorda Lääne-Berlinis.⁷⁵ Kuid konkreetsed sammud ei astunud. Ei saavutatud vastastikust mõistmist sellises tähtsas küsimuses nagu rahulepingu sõlmimine Saksamaaga ja eripatsiooni-reeži lihvideerimine Lääne-Berlinis.⁷⁶

8-20. juunini 1959. a. oli Nõukogu Liidus järjekorras sõprusviisidil Sõv Nõukogu, SDN-i valitsuse ja Demokraatliku Saksamaa Rahvusriide delegatsioon.

⁷⁴ Временный проект по линии Гр. Гротевольда, Демократической Республики, лк. 75.

⁷⁵ Васильев, М., ..., лк. 78.

⁷⁶ Тамар, лк. 79.

Külamaigul jooksul külastati rida olü-
 kogude Liidu linnu, nehtuti töötajatega,
 rahetati valitusjuhtide ja ISÜ ja VKP
 esindajate vahel arvamusi rahvusvaha-
 lise eluorra üle. Rahvusvahelise olu-
 orra suhtes arvamuste vahetamisel
 pühendati põhilist tähelepanu küsimu-
 sele, misuguseid teid valida, et saa-
 rutada Euroopas valitseva pimeuse
 märgata ja tõeline lõdvenemine.⁷²

Sõjalised ettevalmistused Lääne-Sak-
 samaal aratavad neku maailma tä-
 helepanu. Narmavi lepinguosaliste rüki-
 de Polütilise Konsultatiivkomitee istun-
 qil 1961. a. märtris märgiti, et USA ja
 teiste imperialistlike riikide abiga forse-
 ritakse Lääne-Saksa armeu loomist.
 Lepinguosadised rügid kriipsutavad alla,
 et nad ei saa olla passiivseks pealt-
 vaatajateks kui imperialistlikud rü-
 gid aktiiviseerivad oma sõjalisi ette-
 valmistusi.⁷³

1961. a. kevadel tekkis eriti terav
 olukord, mil Lääne-Saksa imperia-
 lism ja militarism pingutavad jõudu

⁷² Коммунистическое руководство в борьбе с империализмом и милитаризмом в Европе и в мире. Доклад генерального секретаря ЦК КПСС Н. С. Хрущёва, "Труда" 21. VI 1959 г.

⁷³ Введение, программа Германской Демокра-
 тической Республики, ..., стр. 153.

agressiooni ettevalmistamiseks SDV-i vas-
ta.⁷⁹

Saksamaa probleemid puudutati ka
kahe suurriigi valitsusjuhtide kohtumi-
sel. Nii meelt kohtusid 3-4. juunini 1961 a.
Nõukogude Liidu eluministrite nõu-
koogu esimees N. S. Kruštšov ja USA pre-
sident Kennedy. Nõukogude Liit esi-
tas taas memorandumit, mis tui-
marulva sulamise kohta ja teine Saksa-
maaga sõlmitava rahulepingu koh-
ta. Nõukogude Liit pani ette, et neli
suurriiki pöörduksid mõlema Saksa
riigi poole üleskutsega saavutada
omavahel raskulepi süksimuses, mis
puudutab Saksamaa rahuarmas-
tavat reguleerimist ja tema taas-
ühendamist.⁸⁰

Kuid see ettepanek lüüati lääneriikide
ja Bonni valitsuse poolt tagasi. Vasti-
pidiselt nende riikide strukle esitas SDV
'Saksa rahu plaani'.⁸¹ Paudi ette moo-
dustada rahukomisjoni SDV-i ja SSV-i
parlamendi ja valitsuse esindajatest.

⁷⁹ Дирингер С., Борьба германской демокра-
тической Германии за мирное сотрудниче-
ство и разрядку напряженности
„Глобал и новейшая история“, №5, 1964 г.,
л. 76

⁸⁰ Sarnas, lk. 76

⁸¹ Германский мирный план, „Травга“, 12. VII 1961 г.

Komisjoni eesmärgis oleks olnud läbi-
rääkimiste läbitõmmine eesmärgiga töö-
tada välja Saksamaa poolel ettepa-
neud rahulepingu sõlmimiseks. Selle
plaanil elluviimine oleks tähendanud
ka mõlema riigi ulvastuse tundu-
vat vähendamist, igasuguse sõjapro-
paganda keelamist.

3. aug. 1961. a. võttis NSV Liidu
välisminister A. Gromõko vastu USA
vabariikliku ja täievolilise kursaa-
diku nõunoguude Liidus E. Šempso-
ni ja andis talle üle nõunoguude na-
lituse noodi Saksamaaga rahule-
pingu sõlmimise ja selle alusel Lää-
ne-Berliini ümbera normaliseeri-
mise küsimuses.³² Noodis öeldi, et kõigi
silmade all kujuneb Lääne-Saksamaa
sõjaku võldeks Euroopas. Siin on juba
tekkunud regulaararmee asetvas endis-
te hitlerlike kindralitega ja ohvitseride-
ga. Juba praegu on Lääne-Saksamaal
NATO liikmete hulgas kõige suurem
armee Euroopas. Nõunoguude Liidu

³² «Глобальная обстановка и перспективы
США о мировом геологе с Германией»,
«Третья» 5. VIII 1961 г.

valitsus oli arvamusel, et väljakuununud tingimustes oleks kõige paremaks lahenduseks rahulepingu sõlmimine ühelt poolt kõigi Saksimaaga sõdinud riikidega ja teiselt poolt mõlema Saksa riigi vahel. NSV Liit pidas võimalikuks Saksamaaga rahulepingu sõlmimise küsimuse lahendamist ka selliselt, et sõlmitakse uus rahulepingut - ühes SDV-ga, teine SõV-ga.

3. aug. 1961. a. andis NSV Liidu välisminister A. Gromõko ka samatemaalisel memorandumil Saksamaa SõV-i valitsusele diplomaatilisele ajaajajale Nõukogude Liidus G. Schollile. Sellesõeldakse, et loetus SDV-i eõnestamisele või allaneelamisele on illusioon ja rejuures väga õhtlin illusioon⁸³ bda-ti õeldakse, et föderaalvalitsus peaks aru saama, et SDV on sõber ja liitlane Nõukogude Liiduga, kes on alati valmis telda kogu oma võimusega abistama tema suveräänsete õigude ja iihiskonnakorra kaitsmisel ükskõik kelle kallale kippumiste lest.

⁸³ Меморандуму правительству СССР на-
писанному 3-го августа 1961 года
Г. Шоллем, "Трабга", 5. VIII 1961 г.

1961. a. suureks oli Lääne - Sausa imperia-
listlikele ringkondadele planeeritud pro-
votserida SDV-i territooriumil korraldatud,
millele järgnes Lääne - Sausamaa väge-
de sissetungimine.⁸⁴ SDV-i ja NATO luure-
organid kasutasid ära tahtist piiri SDV-i
pealinna ja Lääne - Berliini vahel SDV-i
majanduse eõnestamiseks, igasuguse di-
versiooni teostamiseks, sabotaažiaktide or-
ganiseerimiseks.⁸⁵ Selleks, et katkestada
Lääne - Sausamaa, Lääne - Berliini vae-
mulike jõudude tegevus SDV-s sulleti SDV-i
ministrite nõukogu etuse põhjal alates
13. aug. 1961. a. piiri Berliini ida- ja lää-
nesektori vahel. Siiril kehtestati samavõr-
ne kontroll nagu see on iga suveräänse
riigi piiril. Teoses sellega tehti ümber-
korraldusi transpordis, määrati kind-
laks Lääne - Berliini külastamise kord
ja nõin SDV-i kodanikud, kes töota-
sid Lääne - Berliinis rakendati tööle
SDV-i pealinnas.⁸⁶

W. Ulbricht nimetas 13. augusti
suureks pedagoogiliseks õppetunniks.
See näitas, et SDV ei ela üle kriisi

⁸⁴ Тезисы о состоянии ... М., 1970, л. 518.

⁸⁵ Дпареба, л. II, ... л. 35.

⁸⁶ "Трасса", 14 VIII 1961 г.

nagu osa poliitikategelasi läännes väitis, vaid algas Bonni valitsuse revansistlikku poliitika paratamatut üris.⁸⁷

22. aug. 1962. a. Nõunogude Liidu valit. sus otsustas kaotada Nõunogude vägede komandatuuri Berliinis, sellega ta veel kord kinnitas SDV-i suveräänsiid õigusi⁸⁸

1963. a. juulis teimus Moskvas järjekord. ne Narsavi lepinguosaliste riikide Politilise Konsultatiivkomitee istung, kus puudutati lepinguosaliste riikide sõjalisi küsimusi. Tulemuseks olid Narsavi lepinguosaliste riikide ühised sõjalised manööverid

1963/64. a. Nende nõigus külastas SDV-i sõjaväedeleгатrison na Nõunogude Liitu⁸⁹

5. aug. 1963. a. edumate väkirääkimiste tulemusena NSV Liidu, USA ja Inglismaa vahel Moskvas sõlmiti kokkuleppe tuuma- relva katkestamise keelustamise kohta atmosfääris, kosmoses ja mer all. SDV juba algusest peale teetas kokkuleppe ideid ning 8. aug. 1963. a. kirjutas ka ise lepingule alla.⁹⁰ SDV vaadles seda lepingut kui vahendit rahvusvahelise pinge vuse lõdvendamiseks ja ühtlasi näitas end kui rahupoliitika teostajat

Tähelepanuväärseks aastaks Nõunogude Liidu ja SDV-i suhetes ku-

⁸⁷ "Pravda", 27. VIII 1961 r.

⁸⁸ Hunsowail, T. A., ... lk. 297

⁸⁹ "Известия Коммунистического Интернационала Демократических Женщин ...", lk. 176

⁹⁰ "Sarnas", lk. 116.

juunes 1964. a., mil sõlmiti sõprus, vastastahuvuse abistamise ja koostöö leping.

29. maist - 13. juunini 1964. a. viibis Nõukogude Liidus SDV-i sekretär, SDV-i Riiginõukogu esimees W. Ulbricht.

Selle sõpruseini peamiseks tulemus-
saks oli 12. juunil 1964. a. sõlmitud sõ-
ruse, vastastahuvuse abistamise ja koos-
töö leping.

Selle lepingu sõlmimisel arvestati,
et SDV-i ja Nõukogude Liidu sõprusse
oli tekkinud mõningaid uusi külgi.
Kahe riigi sõprus rühm oli rikastunud
nii Nõukogude Liidu kui SDV-i are-
nemisega. Sõprus, mis oli saanud
juba traditsiooniks, haaras nüüd
ka teadust, tehnikat, haridust,
teadlaste kaadri ettevalmistamist.

Sõlmitud lepingul oli nii rahvusliku
kui ka rahvusvahelise tähtsus. Tähtsam-
das ja tugevdas Nõukogude Liidu ja
SDV-i sõprust ja koostööd ning ga-
ranturis ühtlasi kindlalt, et jäi-
vad puutumatuks SDV-i piirid kui
nii Euroopa julgeoleku põhiõigused.³¹

³¹ Договор о дружбе, взаимной помощи
и сотрудничестве между Советским Союзом
и Германской Демократической Республикой,
Внешняя политика Советского
Союза и международные отношения 1964-1965
годы, II, 1966, lk. 19.

Kõrged lepinguosalised kuulutasid, et nad juhivad täielikust võrdõiguslikkusest, riikliku suveräänsuse vastastikkusest austamisest ja mittevahelesegamisest siseajadesse ning setraalistliku internatsionalismi kõrgetest põhimõtetest.⁹²

See leping nägi ette, vastavalt Varssavi lepingule, viivitamatu abi osutamist juhul, kui ühel lepinguosalistest pooltest peaks Euroopas kallale tungima mõni teine riik või riikide grupp. Sellisel juhul rakendatavatest abinõudest lubati informeerida ÜRO julgeolekunõukogu.

Lepingu põhjal kohustusid pooled käsitleda Lääne-Berlini iseseisva poliitilise riigina.⁹³

Lepingus leidis järjekordselt kinnitust seisukoht, et kahe Saksia riigi olemasolek tõttu saab rahuaruastavad, demokraatlikud ja ühtset Saksia riiki luua ainult mõlema suveräänsuse Saksia riigi võrdõigusline

⁹² Dorošovi o gpysskote..., lk. 18.

⁹³ Samas, lk. 19.

läbiviimise ja kooliõpete tül.

Leping nõrgi ette kahe riigi majanduslike, teaduslike ja tehniliste sidemeti edasiarendamist ning tugevdamist VMAN-i printsiipide kohaselt.

Lepingu kehtivuseks oli määratud 20 aastat, kusjuures ta pidi automaatselt pikenevaks järgnevas kuueaastases, kui lepingut aasta jooksul enne tähtaja lõppemist pole tühistatud. Järelikult see leping määras SDV- riikide liidu suhted ja koostöö raamid algul 1984.a.-ni ja seejärel 1994.a.-ni.

Lepingu tähtsus väljub kahe riigi vaheliste suhete raamist, ta on üks sammuna Euroopa julgeoleku kindlustamisel.

suhtesid 15. sept. 1949 a. riiki vahelise-
guud liidu ja SDN-i vahel riiki diplomaat-
suhteid suhted.

SDN-i riiki loomise eesmärgid suudeti
peale võtta alustada läbirääkimisi
kahe riigi vahel karsamaa riiki

KOKKUVÕTE

1949. a. moodustus lääneriikide lõhesta-
va poliitika tulemusena Sarsamaa pinnal
kaks riiki - USA, Inglismaa, Prantsusmaa
okupatsioonitsoonis Sarsa Föderatiivne
Vabariik ja Nõukogude Liidu okupatsiooni-
tsoonis Sarsa Demokraatlik Vabariik. Ise
rahvuse territooriumil oli moodustunud
kaks erineva ühiskondliku korraga riiki.
Nõukogude Liit seisis alati Sarsamaa lõhes-
tatus vastu, kuid kahe Sarsa riigi tekki-
mine saifantiks; NSN Liit tunnistas seda
fanti ja astus samme kahe Sarsa riigi lä-
hendamiseks.

Nõukogude Liidu ja SDN-i vahel kujune-
sid uut tüüpi suhted - sotsialistliku tüüpi
rahvusvahelised suhted, mis tuginevad
internationalismi põhimõtetele.

Nõukogude Liit andis SDN-i Ajutisele
Valitsusele juba kolmandal päeval peale
selle moodustamist administratiivsed

funaktsioonid. 15. sept. 1949. a. seati Nõukogude Liidu ja SDB-i vahel riise diplomaatilised suhted.

SDB tegi oma loomise esimestest kuudest peale katsid alustada läbirääkimisi kahe Sarsa riigi vahel Sarsamaa ühtsuse taastamiseks. Nõukogude Liit teatas igati neid püüdlusi.

SDB asus oma majanduse taastamisele ja ümberkorraldamisele, sest lõhenemise tulemusena olid majanduses tekkinud suured dispropordtsioonid. SDB-s oli esmajoones puudus rasketööstuse toorainetest. 1950. a. sai SDB-st Nõukogude Liitu liige. Nõukogude Liit abistas SDB-i toorainega varustamisel, saatis kehale oma spetsialiste. Tänu Nõukogude Liidu ja teiste Nõukogude Liitu maade teetusele sai SDB-ile majandusliku isolaatsiooni, mida SDB püüdis korraldada.

Nõukogude Liit loobus reparatsiooni- ja remondi- ja siis täielikult. Sellel põhjal SDB-s suuremad võimalused oma majanduse arendamiseks.

Majanduslikud sidemed põhinesid 1949-1955. a. veel põhiliselt kaubanduse ja krediidi sfäärile. Astusid järele esimesed kaubanduskonkuleppid Nõukogude Liitu

ja SDN-i vahel.
1955. a. astus SDN NATO liikmeks. Nastu-
sus sellele sai SDN-st Varssavi panti osor-
line riik. Nüüd kujunes Saksamaa
kõrvalimises uus olukord. Teadusid või-
malused Saksamaa lähendamiseks hää-
letamise teel.

Aastatel 1956-1964 püüdsid SDN ja Nõu-
kogude Liit leida uusi teid ja võimalusi
kahe riigi lähendamiseks ja omavahelise
koostöö tugevdamiseks. Sel perioodil võib
juba kõnelda üsna laiaast koostööst teotmis-
teaduse ja kultuuri valdkonnas.

Perioodi üheks iseloomulikumaus joo-
nens oli SDN-i ja Nõukogude Liidu võit-
lus selle eest, et mõlemad Saksa riigid
ütleksid ära tuumarelvast ja jõe kasu-
tamisest kahe riigi vaheliste vaidlusküsi-
muste arutamisel.

1957. a. esitas SDN uue Saksamaa
ühtruse taastamise plaani — Saksamaa
konföderatsioonide loomise idee. Nõu-
kogude Liidult leidis see ettepaneku täielikku
toetust.

1959. a. esitas Nõukogude Liit Saksa-
maaga sõlmitava rahulepingu projekti.
Selle põhiline eesmärk oli — likvideerida
täielikult II maailmasõja tagajärjed ja

mitte lubada seda, et saasa imperialism
veel kord päästans valla uue sõja. Neid
ettepanekuid arutati 1959. a. välisminist-
rite nõupidamisel Genfis. Esmakordselt
võtsid sellest võrdõiguslikel alustel koos
osa SDB ja SFD.

1961. a. kehtestas SDB-i valitsus Berli-
ni lääneseitoni piiril samasuguse seis-
korra nagu see on iga suveräänse riigi
piiril. SDB-l polnud nüüd enam avat-
tud piiri Lääne-Saksamaaga.

Tähelepanuväärseks aastaks SDB-i ja
Nõukogude Liidu suhetes kujunes 1964. a.,
mil sõlmiti sõprus, vastastikusse abistä-
mise ja koostöö leping SDB ja NSL Liidu va-
hel. Leping sai aluseks SDB-i ja Nõuko-
gude Liidu suhetele kõigis valdkondades
lähema 20 aasta jooksul. Lepingu tähtsus
väljub kaugelt kahe riigi vaheliste suhte
rdamidest — konkulepe on uueks sam-
meks Euroopa julgeoleku kindlustami-
sel.

Резюме

В 1949 году на территории Германии образовались два государства с разными общественными строем — Федеративная Республика Германии и Германская Демократическая Республика.

Темой данной работы являются отношения Германской Демократической Республики и Советского Союза периода в 1949—1964 годах, как отношений социалистического типа.

В работе использованы документы изданные сборниками и в периодике, а так же материалы и литература авторов СССР и ГДР.

В работе рассматриваются политические, экономические и культурные отношения Германской Демократической Республики с СССР. Также рассматриваются этапы ведущие к рождению суверен-

ной ГДР и дальнейшие отношения между ГДР и СССР.

Отношения между ГДР и СССР показаны в тесной связи с событиями в ФРГ и политикой США, Англии и Франции при разрешении германского вопроса.

Работа состоит из трех глав. В первой главе показаны отношения между ГДР и СССР в 1949-1950 годах, дан обзор образования ГДР и отношение СССР к этому вопросу. Как известно Советский Союз дал Временному правительству ГДР уже на третий день после его образования административные функции. Дипломатические отношения между двумя государствами были установлены с 15-го октября 1949 года. В короткий период после образования двух германских государств было еще возможно быстро преодолеть раскол Германии потому что в ФРГ не был еще восстановлен военной потенциал, ФРГ не состояла в военном союзе.

СССР и ГДР направляли все силы чтобы препятствовать дальнейшему углублению раскола Германии

Это можно ^{было} сделать путём всеоб-
щих выборов.

Во второй главе рассматриваются
отношения ГДР и СССР в 1951-1955
годах.

В эти годы отношения между
ГДР и СССР характеризуются разви-
тием связей, совершенствованием их
совместной работы, отменой контр-
рольных функций СССР в ГДР.

Проблема воссоединения Герма-
нии стала ещё острее к 1955 го-
ду. Мысли реальнее возможности
воссоединить Германию на демокра-
тической основе при помощи все-
общего голосования. В германском
вопросе в 1955 году образовалось прин-
ципиально новое положение, по-
тому-то ФРГ была принята
в агрессивный союз НАТО. В ответ
на это ГДР вступила в Вар-
шавский пакт. Во второй главе
дан обзор экономических связей меж-
ду СССР и ГДР.

В третьей главе рассматри-
ваются отношения двух социа-
листических государств в 1956-
-1964 годах. Своей характерной
чертой этого периода является

борьба ГДР и СССР за отказ обеих германских республик от ядерного оружия и применения силы при разрешении спорных вопросов между двумя германскими республиками. Продолжается борьба за воссоединение Германии и заключение ширкого договора с Германией или всеми германскими государствами.

В главе рассматриваются также и важнейшие культурные связи между ГДР и СССР.

Kasutiatud kirjandus

В. Маркс и Ф. Ингельс, Соч., т. 17

В. И. Ленин, Сочед., кн., 30.

В. И. Ленин, Сочед., кн., 33.

Документид, materjalid

Внешняя политика Советского
Союза. 1945 год, М., 1949.

Внешняя политика Советского
Союза. 1949 год, М., 1945

Внешняя политика Советского
Союза и международные отношения
1964-1965 годы, М., 1966

Гротеволь, О., Изобразительные произведе-
ния, М., 1966.

20 лет СЕПТ. Документов Социалистической
единой Партии Германии,
М., 1966.

Документы о внешней политике правительства Германской Демократической Республики. От заявления о суверенитете (25 марта 1954 г.) до Варшавского совещания (11-14 мая 1955 г.). Перевод с немецкого, М., 1956.

Документы о внешней политике правительства Германской Демократической Республики. (От 22 мая 1955 года до 30 июня 1956 года). Перевод с немецкого. М., 1958.

Конституция и законодательные акты Германской Демократической Республики. Перевод с немецкого М. М. Бойцславской и Р. Л. Нарвешкиной, М., 1953.

Международные отношения и внешняя политика СССР, М., 1957.

Кота Советского правительства правительством Франции, Велико-Британии и США по германскому вопросу, "Новое время", № 34 1953 г.

Образование Германской Демократической Республики, М., 1950

Сборник действующих договоров,

соглашения и конвенций законотенных СССР и иностранными государствами. Выпуск xv М., 1957; вып. xvii и xviii М., 1960; вып. xix М., 1960; вып. xx М., 1961

Советский Союз и вопрос о единстве Германии и мирном договоре с Германией, М., 1952.

Соревнование двух систем, М., 1964.

Ульбрихт, В., Избранные статьи и речи, М., 1961.

Ульбрихт, В., К вопросам экономического строительства в ГДР, Дрезден, 1962.

Nejkoquide Lüdi Komunistliku Partei programm, Рен., 1961.

Ajalooalised uuringused.

Васильев, М., Германская Демократическая Республика, М., 1961.

Винцер, О., Марксистско-ленинские основы внешней политики ГДР, "Коммунист", № 14, 1969.

Внешняя политика Германской Демократической Республики. Сограцкннкий перевод с немецкого

В. С. Иванова, М., 1969.

Внешняя торговля Европейских
социалистических стран, М., 1967.

Германская история в новое и
новейшее время, III, 2, М., 1970.

10 лет ГДР, М., 1959.

Дёрнберг, С., Борьба Германской
Демократической Республики за
мирное сосуществование и раз-
рядку напряженности, "Новая
и новейшая история", № 5, 1964.

Дёрнберг, С., Краткая история
ГДР. Авторизованный перевод с не-
мецкого Д. Кушиной, М., 1965.

Драчева, Н. П., Попов, А. А., Германс-
кая Демократическая Республика
в свете международного социа-
листического разделения труда,
М., 1963.

История международных отно-
шений и внешней политики СССР,
III, 3, М., 1967.

Колшесаров, В. П., Попов, А. А., Между-
народные экономические отношения
Германской Демократической Респу-
блики, М., 1963.

Кульбакин, В. Д., Обсуждение проблем Германской революции 1918 г. на первой сессии историков СССР и ГДР в г. Веймаре, „Вопросы истории“, № 7, 1959.

Кульбакин, В. Д., Очерки новейшей истории Германии, М., 1962.

Научная сессия историков СССР и ГДР, „Вопросы истории“, № 3, 1964

Ульянов, П. А., Политика советского Союза в Германском вопросе 1945-1964, М., 1966.

Оруджев, С., Советская нефть, „Новое время“, № 50, 1968.

Правда о политике западных держав в Германском вопросе, М., 1959.

Сапакоев, Ш. Т., Мировая система социализма, М., 1968.

Совет экономической взаимопомощи: итоги и перспективы, „Новое время“, № 17, 1964.

Союз с будущими, Дрезден, 1969.

Толкунов, Л., Социалистическая

Германия - государство мира и
труда, "Коммунист", № 14, 1964.

Борьба социализма на западе,
II, 1959

Ajalolehed

"Правда", 1949 г., 1952 г., 1953 г.,
1954 г., 1955 г., 1956 г., 1957 г.,
1958 г., 1959 г., 1961 г.

"Edasi", 1964. a.

"Rahva Hääl", 1954. a., 1959. a.

I peatükk

Saksa Demokraatliku Rahva-
riigi ja Nõukogude Liidu
ühilded 1951-1955. a.

II peatükk

Saksa Demokraatliku Rahva-
riigi ja Nõukogude Liidu
ühilded 1956-1964. a.

Ühine vastus

Teisimeel

Ühijanduse nimetus

lk. 105

lk. 110

lk. 114

Sisukord

Sissejuhatus	lk. 1
<u>I</u> peatükk	lk. 11
Saksa Demokraatliku Naha- rüügi ja Nõukogude Liidu suhted 1949-1950. a.	
<u>II</u> peatükk	lk. 31
Saksa Demokraatliku Naha- rüügi ja Nõukogude Liidu suhted 1951-1955. a.	
<u>III</u> peatükk	lk. 66
Saksa Demokraatliku Naha- rüügi ja Nõukogude Liidu suhted 1956-1964. a.	
Kokkuvõte	lk. 105
Peetükk	lk. 110
Kirjanduse nimestik	lk. 114